

2006. IZBOR
ODLUKA

„i zanimljivosti“

*Prvi primjerak IZBORA ODLUKA
pripremljen je i tiskan u siječnju 2000.*

IMPRESSUM

NAKLADNIK

Županijski sud u Vukovaru

PRIPREMA I GRAFIČKA OBRADA

Ante Zeljko, dipl. iur.
predsjednik

mr.sc. Renata Bradvica, prof.
stručni suradnik za informatiku

Nikola Živković
tehnički suradnik

ODLUKE IZDVOJILI SUCI

Nevenka Zeko, dipl. iur.
Stjepan Margić, dipl. iur.

LEKTOR

Vera Vrabec, prof.

TISAK

Tiskara SOLDO, Vukovar

ožujak 2007.

NAKLADA

200 primjeraka

2006. IZBOR
ODLUKA

„i zanimljivosti“

Ime pravde nebi ljudi poznavali kad nebi
bilo nepravde

Heraklit

SADRŽAJ

UMJESTO UVODA	1
KAZNENO PRAVO	6
I. KAZNENI ZAKON – KZ	6
II. .ZAKON O KAZNENOM POSTUPKU – ZKP	8
GRAĐANSKO PRAVO	14
I. OBVEZNO PRAVO	14
II. RADNO PRAVO.....	18
III. GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO.....	19
STRUČNI RADOVI.....	34
I. ZAŠTITA ŽRTAVA / SVJEDOKA KAZNENIH DJELA.....	34
II. ZLOUPORABA PRAVA STRANAKA U KAZNENOM POSTUPKU	
39	
ZANIMLJIVOSTI	50
I. STRAH KOĆI PAMĆENJE	50
II. ŠTO BISMO MI BEZ FREUDA	51
III. FBI METODE KOJE RAZOTKRIVAJU LAŽI.....	55
IV. PROFIL UBOJICE.....	55
V. O INCESTU DJECA NE LAŽU	58
VI. ZLOSTAVLJANA ČETVRTINA EUROPLJANKI.....	60
VII. LOV NA BUDUĆE UBOJICE.....	62
VIII. UMIJEĆE (CILJANOG) UBIJANJA.....	65
IX. I TERORISTI SU LJUDI	68
X. MILIJUNI DJECE U AZIJSKIM BORDELIMA	71
AKTIVNOSTI KLUBA SUDACA.....	76

UMJESTO UVODA

Umjesto UVODA,

prilog raspravi na Znanstvenom vijeću Razreda za društvene znanosti HAZU za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, Okruglom stolu na temu "Reforma pravnog obrazovanja"

Tema o potrebi pravnog obrazovanja nije nova, vjerojatno postoji od kada i pravo, vječna je, i ovom raspravom zasigurno je nećemo «potrošiti», niti zatvoriti za sobom, a kamoli je učiniti idealnom. Međutim, dobro je napraviti svojevrsnu inventuru, vidjeti gdje smo, kako je unaprijediti i time učiniti učinkovitijom. Sretna je okolnost da se nalazimo pred ulaskom u EU čime ćemo, htjeli to ili ne, biti lišeni, nadam se, bescilnih rasprava, spore realizacije i u konačnici nikakvih pomaka.

Naravno da nemam namjeru elaborirati ovu problematiku preširoko, gubiti se u općenitostima, nego ću ostati u sudačkom okruženju, te iz njega baciti dodatnog svjetla na više nego evidentne poteškoće nas sudaca.

Tijekom studiranja treba poticati nove metode podučavanja, koje će razvijati kod studenata vještine i sposobnosti, opće ali i specifične, s naglaskom na praksi, kao što tijekom rada treba održavati korak s teorijom. Nije rijekost da se "praktičari" zatvaraju u ljušturu nedodirljivosti koja proizilazi iz prirode njihove dužnosti koju obnašaju, te s podozrenjem gledaju na rješenja koja nudi teorija, kao što nije rijekost da u teorijskim krugovima teško prolaze rješenja koja nudi praksa. Teorija ne može biti sama sebi svrhom, ali isto tako ni praksa ne može s podozrenjem gledati na rješenja koja nudi teorija. Uzajamna upućenost je nedvojbena, i pretpostavljam da time nisam rekao ništa novo.

Ipak ću odustati od daljnog raščlanjivanja odnosa teorije i prakse i vratiti se problemima vezanim za suce.

Posljednjih godina učinjeni su vidni pomaci na edukaciji sudaca, pri čemu posebno mislim na ulogu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Ministarstva pravosuđa - Pravosudne akademije gdje su kao nositelji usavršavanja uključeni i suci, seminara – radionica u organizaciji Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu itd.

Ali, i ovdje ču se, što se tiče edukacije, zadržati samo na površnjem osvrtu te pokušati u nastavku ukazati na, po meni, ne tako zanemarive segmente sudske kompetetnosti.

O čemu je riječ, što bih izdvojio?

Trebalo bi uobičiti određenu količinu obvezne edukacije za suce, obveznog aktivnog učestvovanja u usavršavanju, o čemu bi se vodila evidencija. Na odgovarajući način evidentirati i aktivnosti sudaca na obradi određenih tema u vidu članaka, radova i drugih načina prezentiranja. Praksa je pokazala da ima sudaca koji se teško uključuju u edukacijske programe, iako je edukacija tijekom rada nezaobilazna, a ako se gleda iz ugla osobne odgovornosti i nužna. Ovo bi, zašto ne, moglo biti jedan od kriterija "napredovanja" sudaca.

Treba na sve načine poticati samoedukaciju sudaca, što prvenstveno treba činiti kroz redovan rad, i to putem ustrajavanja na što većoj stručnosti i profesionalnom pristupu u poslu. Odgovarajuća «presija» kod većine sudaca nevičnih edukaciji može izazvati pozitivnu reakciju, dovesti do izdvajanja onih koji nisu u mogućnosti pratiti nametnuti tempo rada, pri čemu se misli na kvalitetu i kvantitetu.

Dalje, u modernom okruženju (napredak u svakom pogledu a ne samo u tehnološkom), nemoguće je suca držati "pod staklenim zvonom", kao što je takvih primjera u povijesti bilo dosta. Tim izazovima, jasno ako želimo istinski samostalnog i neovisnog suca, a želimo, može odgovoriti samo sudac kao kompletna osoba. Riječ je o širini, o spoznajama koje sudac mora imati kako bi, razumjevši okruženje, razumio izazove na koje će sigurno nailaziti.

Preneseno na naše područje, ako za trenutak potisnemo spomenutu edukaciju sudaca i samoedukaciju, širina, svestranost sudaca vrlo zgodno se dobiva kroz aktivnosti Kluba sudaca Vukovar. Može se iščitati iz raznovrsnih tema koje su do sada obrađene ili tema koje će se obrađivati, na primjer: „Američka eugenika“, „Odijevanje je pitanje bontona“, „Biološki testament“, „Izazovi moderne genetike“, „Multikulturalnost“, „Smisao i značenje promjena društveno – političkog uređenja Republike Hrvatske od 1991. – 2006. s posebnim osvrtom na funkcioniranje pravnog sustava“ itd.

Zaključno, kao što je vidljivo iz ovog izlaganja, briga o sucima kao dijelu pravnog obrazovanja je izuzetno kompleksna, treba joj kombinirano pristupiti, profilirati što je minimum obvezujućeg, naći mesta samoedukaciji,

ali i vješto poticati svestranost, širinu, razumijevanje okruženja čiji smo nezaobilazni dio. Ovo bi trebao biti minimum za poticanje izvrsnosti i ambicioznosti, za dobivanje suca kao kompletne osobe, za dobivanje samostalnog i neovisnog suca.

Za uspješnu realizaciju reforme pravnog obrazovanja od značaja je, zašto ne, i dromologija (znanost o brzini), što će reći, brzina kretanja u realizaciji unaprjeđivanja pravnog obrazovanja, jer dosadašnja iskustva nisu baš optimistična.

Ante Zeljko

KAZNENO PRAVO

KAZNENO PRAVO

I. KAZNENI ZAKON – KZ

**(„Narodne novine“, broj 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01.,
111/03., 190/03., 105/04., i 84/05.)**

Članak 56. st. 2.

Posebna olakotna okolnost, posebno je izražena olakotna okolnost koja se od običnih razlikuje po intenzitetu, uzdiže do razine naročitosti, nađena je u činjenici, da se optuženi S.P. na pragu tzv. ozbiljnije životne dobi našao u vrlo teškoj situaciji, da je ugrožena njegova osobna egzistencija, što se ogleda u osjetno narušenom zdravstvenom stanju i još dodatno bez zdravstvenog osiguranja, te da je bez zaposlenja i imovine.

Županijski sud u Vukovaru, K-65/05 od 27. lipnja 2006.

Članak 56. st. 2.

Posebna olakotna okolnost, posebno je izražena olakotna okolnost koja se od običnih razlikuje po intenzitetu, uzdiže do razine naročitosti, nađena je u činjenici da je optuženi S.R. nakon svega pokazao naglašenu brigu o sebi, što zaista predstavlja rijetkost kod osoba koje konzumiraju drogu, a ogleda se u samoinicijativnom obraćanju liječniku radi početka liječenja, ustrajavanju kao apstinenta i upornosti kod pronalaženja poslova kako bi si osigurao egzistenciju.

Županijski sud u Vukovaru, K-43/05 od 29. lipnja 2006.

Članak 56. st. 2.

Kod optuženog I.V. nisu nađene osobito olakotne okolnosti. Inače, osobito olakotne okolnosti su posebno izražene olakotne okolnosti koje se od običnih razlikuju po intenzitetu, u pravilu čine kazneno djelo lakšim, smanjuju stupanj krivnje, pokazuju da počinitelj nije neki opasan delinkvent pa se apstraktna kazna čini prestrogom. Preneseno na konkretan slučaj, činjenica učešća u Domovinskom ratu, ne uzdiže samu činjenicu učešća, kao tzv. običnu olakotnu okolnost, do razine naročitosti, i ne pridonosi ublaženju kazne ispod posebnog minimuma. Naime, učešće u Domovinskom ratu treba sagledavati dvostrano, s jedne strane predstavlja izraz domoljublja i osobne hrabrosti, pa čak i žrtvu, a s druge strane

obvezu, dužnost naglašenijeg primjerenojeg ponašanja, ponašanja kao primjer drugima.

Županijski sud u Vukovaru, K-53/05 od 11. srpnja 2006.

Članak 199. st. 1. i članak 200. stavak 1.

Žalitelj neosnovano navodi zakonske odredbe članak 369. stavak 2., članka 367. stavak 1. članka 384. stavak 1. točka 7. i odredbu članka 410. stavak 3. ZKP-a.

Privatna tužiteljica je privatnom tužbom tužila optuženu za dva kaznena djela, i to za kazneno djelo protiv časti i ugleda, uvredom iz članka 199. stavak 1. i 2. Kaznenog zakona i za kazneno djelo klevete iz članka 200. stavak 1. Kaznenog zakona. Međutim, u rješenju ovoga suda broj Kž-243/04. od 26. srpnja 2005. godine naloženo je prvostupanjskom суду da ukoliko bude dokazano da je optužena bila u neskrivljenoj zabludi, zbog koje je smatrala da je istina ono što iznosi, može se kazniti za uvredu, ako u njenom dijelu postoji obilježje kaznenog djela uvrede. Kako je prvostupanjski sud na temelju provedenih dokaza na nedvojben način utvrdio da je optužena bila u neskrivljenoj zabludi zbog koje je smatrala da je istina ono što iznosi, punomoćnik privatne tužiteljice na glavnoj raspravi ispravio je privatnu tužbu na način da iz činjeničnog opisa koji je naveden u prvostupanjskoj presudi, a ustvari obuhvaća i točku 1/ i točku 2/, proistječe pravna kvalifikacija kaznenog djela protiv časti i ugleda, uvrede iz članka 199. stavak 1. Kaznenog zakona. Prema tome, u konkretnom slučaju ne postoje dva kaznena djela po izmijenjenoj privatnoj tužbi, izmijenjenom činjeničnom opisu, već samo jedno kazneno djelo uvrede iz članka 199. stavak 1. Kaznenog zakona. Zbog naprijed navedenog razloga neosnovano žalitelj u žalbi navodi da je u konkretnom slučaju prvostupanjski sud za kazneno djelo klevete trebao donijeti odbijajući presudu temeljem članka 355. stavak 3. Zakona o kaznenom postupku.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-29/06. od 23. veljače 2006.

Članak 220. st. 4., u svezi stavka 1.

Vijeće ovoga suda je utvrdilo da je kazneno djelo utaje dovršeno poduzimanjem bilo koje radnje prisvajanja, a bez obzira stječu li se na taj način imovinska korist, što će reći da je navedena radnja učinjena samim činom preuzimanja na čuvanje stvari oštećene, pa je upravu žalitelj glede nastupa zastare kaznenog progona u ovom predmetu.

Iz izreke pobijane presude proizlazi da je optužena dana 23. travnja 1998. godine u Vukovaru, u cilju da se okoristi zadržala stvari oštećene od koje ih je preuzeila u mjesecu prosincu 1991. godine na čuvanje. Međutim, iz obrazloženja pobijane presude (strana 5) proizlazi da je optužena nakon

što joj je oštećena ostavila navedene stvari zbog odlaska u progonstvo to iskoristila, te trajno zadržala predmetne stvari kod sebe i po povratku oštećene na njezin zahtjev stvari nije željela vratiti, što znači da je kazneno djelo počinila u trenutku preuzimanja stvari na čuvanje, a ne kako iz izreke pobijane presude proizlazi da je to dana 23. travnja 1998. godine kada je oštećena tražila povrat stvari.

Županijski sud u Vukovaru. Kž-35/06. od 30. siječnja 2006.

Članak 80.

Odredbom članka 80. stavak 1. Kaznenog zakona kod oduzimanja predmetaoba smjera može primijeniti kada postoji opasnost da će se određeni predmet ponovno uporabiti za počinjenje kaznenog djela, kao u ovom konktenom slučaju, jer je optuženik svojim vozilom prevozio četiri osobe albanske nacionalnosti i nije bilo potrebe niti mogućnosti da osobno vozilo preuređuje ili dorađuje jer je ono namijenjeno za prijevoz ljudi, ali naravno, ne prilikom počinjena kaznenog djela. Prema tome, pravilno je pravostupanjski sud primijenio odredbe članka 80. Kaznenog zakona, optuženik je nezaposlen, bez imovine, bez prihoda, a vlasnik je oduzetog vozila za koje je isplačivao kredit, kako sam iskazuje, po mišljenju suda iz nepoznatih izvora i obzirom na sve naprijed navedeno, postoji opasnost da bi taj automobil mogao uporabiti ponovno za počinjenje istovrsnog kaznenog djela i stoga je pravilno pravostupanjski sud učinio kada je predmetni automobil oduzeo temeljem članka 80. Kaznenog zakona.

Županijski sud u Vukovaru, broj Kž- 207/06.

II. .ZAKON O KAZNENOM POSTUPKU – ZKP

(„Narodne novine“ broj 110/97., 27/98., 58/99., 112/99., 58/02., 143/02., 62/03. i 178/04.)

Članak 305. stavak 5. i 6.

Ispunjeni su uvjeti za suđenju u odsutnosti optuženicima zbog kaznenog djela iz članka 120. stavak 2. OKZ RH, jer su optuženici u bijegu, nisu dostižni državnim tijelima Republike Hrvatske, protiv istih je određen pritvor, raspisana međunarodna tjeralica, a postoje važni razlozi da im se sudi u odsutnosti zbog proteka vremena više od 14 godina od počinjenja kaznenog djela, zbog načina i težine izvršenja kaznenog djela koga su optuženici učinili prema oštećenicima kao i njihovim obiteljima, posljedice koje su kaznenim djelom prouzrokovale oštećenicima i ostalom stanovništvu sela Sotin, zbog interesa navedenih oštećenika i stanovništva

vukovarsko-srijemske županije da na zakonit način osjete zaštitu, a optuženici kaznu koju zaslužuju, zbog javnog interesa koji vlada na području RH naročito sela Sotin, odnosno grada Vukovara, gdje su posljedice učinjenih ratnih zločina protiv civilnog stanovništva od strane JNA i paravojnih srpskih formacija nakon okupacije grada Vukovara, brojne i nekažnjene, imajući u vidu upravo preseljenje ratnih zločinaca iz grada Vukovara i okoline Republiku Srbiju i Crnu Goru kaka bi isti izbjegli kaznenu odgovornost za ratne zločine koje su počinili prema stanovništvu u ovom gradu.

Županijski sud u Vukovaru, Kv-254/06. od 29. studenog 2006.

Članak 463. stavak 2., 3. i 5.

Vlasnik predmetnog vozila bi mogao imati pravo na žalbu zbog nepostojanja zakonske osnove za oduzimanje predmeta u smislu članka 463. stavak 5. Zakona o kaznenom postupku, protiv odluke iz navedenog članka stavak 2. i 3. samo u slučaju kada kazneni postupak ne završi presudom kojom se optuženici proglašavaju krivim članak 463. stavak 1., ako to zahtijevaju probitci javne sigurnosti ili zaštite časti i dostojanstva građana, a radi se o predmetima koji se po Kaznenom zakonu moraju oduzeti. U konkretnom slučaju se u odnosu na oduzeti osobni automobil ne radi o predmetima koji se po zakonu moraju oduzeti, a kazneni postupak je završen presudom kojom se optuženici proglašavaju krivim i donijeta je odluka o oduzimanju predmeta kao sigurnosna mjera što će reći da prvostupanjski sud nije propustio da doneše takvu odluku i zbog toga nisu ispunjeni uvjeti za podnošenje žalbe vlasnika oduzetog vozila. Iz navedenih razloga predmetna žalba vlasnika vozila B. D. je nedopuštena.

Vijeće ovoga suda je utvrdilo da je prvostupanjski sud pored ostalog dao uputu da vlasnik predmetnog vozila u smislu članka 463. stavak 5. Zakona o kaznenom postupku može izjaviti žalbu zbog oduzimanja predmetnog osobnog vozila. Međutim, ovakva uputa prvostupanjskog suda je pogrešna i neovisno o kakvoj pogrešnoj uputi prvostupanjskog suda žalba vlasnika vozila izjavljena po punomoćniku je nedopuštena.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-3/06. od 09. siječnja 2006.

Članak 383.

Žalba optuženika S.D. izjavljena po branitelju je osnovana, a temeljem članka 383. Zakona o kaznenom postupku vijeće ovoga suda je utvrdilo da su razlozi zbog kojih je donijeta odluka u korist optuženika S.D. od koristi i za optuženike Ž.Č. i I.B. koji nisu podnijeli žalbu, zbog čega je postupljeno po službenoj dužnosti kao da takva žalba u odnosu na navedene optuženike postoji.

Županijski sud u Vukovaru, Kž- 5/06. od 09. siječnja 2006.

Članak 307.

Prvostupanjski sud je glavnu raspravu proveo bez nazočnosti optuženika i njegovog branitelja, te nije učinio apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka na koju sud pazi po službenoj dužnosti. Naime, sukladno članku 367. stavak 1. točka 3. Zakona o kaznenom postupku, glavna rasprava može biti održana u odsutnosti optuženika samo kada je to izričito propisano zakonom, tj. člankom 307. Zakona o kaznenom postupku, jer se optužnik sam stavio u položaj i u stanje zbog kojeg nije htio biti nazočan glavnoj raspravi. Ttijekom postupka u više navrata u ovom predmetu izbjegavao je dolazak na glavnu raspravu očigledno odugovlačeći kazneni postupak, a u ovom predmetu bilo je potrebno neophodno žurno postupati, zbog prijeteće apsolutne zastare kaznenog progona koja nastupa 19. siječnja 2006. godine.

Nakon izvršenog uvida u spis prvostupanjskog suda broj K-731/04., vijeće ovoga suda je utvrdilo da su optužnik i njegov branitelj u više navrata izostali s glavne, raspravi bez opravdanih razloga, s ciljem odugovlačenja ovoga kaznenog postupka.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-6/06. od 11. siječnja 2006.

Članak 381.

Prvostupanjski sud je učinio apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 379. stavak 1. točka 1. Zakona o kaznenom postupku, jer je sukladno članku 367. stavak 1. točka 10. Zakona o kaznenom postupku povrijedio odredbu članka 381. navedenog Zakona.

Ranijom presudom broj K-431/05. od 22. rujna 2005. godine (list 140) optužnik je proglašen krivim zbog istog kaznenog djela, te osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet mjeseci, a iz izreke presude proizlazi da je oštećenik oštećen za iznos od 16.072,73 kune. Međutim, protiv navedene presude žalbu je izjavio samo optužnik po branitelju.

U predmetnoj pobijanoj presudi proizlazi da je optužnik pribavio drugom protupravnu imovinsku korist od 18.047,33 kune, što znači da je u ponovljenom postupku presuda izmijenjena na njegovu štetu, zbog toga što iznos pribavljeni protupravne imovinske koristi veći nego u prvotnoj prvostupanjskoj odluci (K-431/05. list 140) i time je povrijeđeno načelo zabrane reformatio in peius.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-23/06. od 19. siječnja 2006.

Članak 367. stavak 1. točka 11.

Prvostupanjski sud počinio je bitnu povrjedu odredaba, jer je propustio donijeti odluku o imovinskopopravnom zahtjevu oštećenika, a kako je moguće da sud doneše različite odluke, ne može se znati koju bi odluku sud donio u konkretnom slučaju, zbog čega je izreka pobijane presude nerazumljiva i u suprotnosti sama sa sobom.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-312/06.

Članak 367. stavak 1. točka 11.

U obrazloženju nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, jer prvostupanjski sud nije obrazložio iz kojih razloga nije odlučio o imovinskopopravnim zahtjevima oštećenika, niti je obrazložio iz kojih razloga je primijenio odredbe članka 82. Kaznenog zakona i oduzeo imovinsku korist, te je i na taj način počinjena bitna povrjeda odredaba.

Županijski sud u Vukovaru, Kž-314/06.

GRADANSKO PRAVO

GRADANSKO PRAVO

I. OBVEZNO PRAVO

Priznanje duga

(Članak 387. stavak 2. Zakona o obveznim odnosima, „Narodne novine“, broj: 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99.)

Izračun naknade štete za oduzeto vozilo učinjen u postupku obrade odštetnog zahtjeva, koji nije dostavljen oštećeniku, a niti dopis mjerodavnih tijela tuženice kojim oštećenika izvješćuju o razlozima zbog kojih mu se ne može isplatiti naknada štete, nemaju pravni značaj priznanja duga.

„Odlučne činjenice među strankama nisu sporne.

Naime:

a) neutvrđenog dana u rujnu 1991., po pozivu za izvršenje materijalne obveze za oružane snage, sada pokojni suprug tužiteljice Dragan Dondur predao je Zboru narodne garde Vinkovci svoj osobni automobil „Lada 1300 S“ reg. oznake VK-596-27, koji mu, unatoč višekretnim traženjima, nije vraćen.

b) Odgovarajući na njegove zahtjeve za povrat oduzetog vozila, a kasnije i na zahtjeve tužiteljice kao nasljednice vlasnika vozila (a prema stanju spisa, prvi odštetni zahtjev podnesen je 1. srpnja 1998.), nadležna tijela tuženice izvjestila su kako je odštetni zahtjev obrađen, ali da mu nije udovoljeno, jer u državnom proračunu nisu osigurana sredstva za tu namjenu i jer su prekinuti postupci za naknadu štete uzrokovane od pripadnika hrvatskih vojnih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata te

c) u postupku obrade odštetnog zahtjeva izvršen je i obračun visine naknade, te je utvrđeno da visina naknade za predmetno vozilo iznosi 10.810,00 kn.

Prvostupanjski sud, pozivom na odredbu članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj: 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99. – u nastavku teksta: ZOO), utvrđuje da je još 1996. nastupila zastara tužiteljičine tražbine te prihvaća tuženičin prigovor zastare i odbija tužbeni zahtjev.

Nasuprot tome, osporavajući pravilnost primjene materijalnog prava, tužiteljica u žalbi ističe kako je izračunom naknade štete za vozilo tuženica

priznala dug, a da isto značenje ima i dopis mjerodavnog tijela tuženice od 17. srpnja 2000.

Sporna je, dakle, primjena materijalnog prava.

Prema odredbi članka 98. tada važećeg Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o općenarodnoj obrani ("Narodne novine", broj 47/90) propisi doneseni u skladu s odredbama Zakona o općenarodnoj obrani ("Narodne novine", broj 27/84 i 33/89) ostaju na snazi ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Prema tome, pravnom predniku tužiteljice predmetno vozilo oduzeto je sukladno Uredbi o izvršavanju obveza davanja materijalnih sredstava za potrebe općenarodne obrane ("Narodne novine", broj 39/84 – u nastavku teksta: Uredba), koja je ostala na snazi.

Odredbom članka 7. Uredbe propisano je da onome kome je oštećeno uzeto materijalno sredstvo, pripada naknada.

Uredbom, međutim, nisu propisani rokovi zastare pa glede toga valja primijeniti opće propise obveznog prava.

Prema odredbi članka 376. stavka 1. ZOO, potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila, s tim da, prema odredbi stavka 2. istog članka ZOO, u svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

U ovom slučaju šteta je nastala u rujnu 1991., pa je potraživanje naknade štete, neovisno o tome kada je pravni prednik tužiteljice doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila, zastarjelo najkasnije 1. listopada 1996.

Na tijek zastarijevanja ne utječe izračun naknade štete za predmetno vozilo, a niti dopis mjerodavnih tijela tuženice kojim oštećenika izvješćuju o razlozima zbog kojih mu se ne može isplatiti naknada štete.

Naime, prema odredbi članka 387. stavka 2. ZOO, priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom vjerovniku, nego i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje osiguranja.

Nesporno je da mjerodavna tijela tuženice nisu izrijekom priznala dug pravnom predniku tužiteljice, a izračun naknade štete za predmetno vozilo, učinjen u postupku obrade odštetnog zahtjeva, koji nije dostavljen oštećeniku u smislu članka 8. stavka 3. Uredbe, ima značaj internog akta, a ne aktivne radnje u smislu radnji egzemplifikativno nabrojanih u odredbi stavka 2. članka 387. ZOO, kojom bi tuženica manifestirala namjeru da prizna dug.

Dopisom, pak, od 17. srpnja 2000., suprotno shvaćanju tužiteljice, tuženica ne priznaje dug, već izvješćuje oštećenika o razlozima zbog kojih

mu ne može naknaditi štetu, ukazujući na to da će pitanje naknade štete biti uređeno posebnim zakonom.

Dopis takvog sadržaja ne može se smatrati priznanjem duga u smislu članka 387. stavka 2. ZOO te njime nije prekinuto zastarijevanje.

Navedenim aktima mjerodavnih tijela tuženice, osim toga, nije ni moglo biti prekinuto zastarijevanje duga, jer je zastara nastupila već prije poduzimanja tih akata i prije no što je pravni prednik tužiteljice podnio odštetni zahtjev.

Kako je naprijed navedeno, predmetna tražbina zastarjela je najkasnije 1. listopada 1996., a obzirom na to da je zahtjev za mirno rješavanje spora podnesen nadležnom državnom odvjetništvu 1. lipnja 2004. (listovi 5 i 6), tužiteljičino pravo zahtijevati naknadu predmetne štete prestalo je u smislu članka 360. stavka 1. ZOO.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-320/06-3 od 7. lipnja 2006.

Prekid zastarijevanja

(Članak 388. Zakona o obveznim odnosima, „Narodne novine“, broj: 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99.)

Zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

Zato podizanje tužbe vjerovnika protiv već umrlog dužnika ne prekida zastarijevanje u odnosu na njegove nasljednike, na koje je obveza umrlog dužnika prešla u času dužnikove smrti.

„Rješenje o ovrsi koje je ukinuto pobijanom presudom doneseno je na temelju vjerodostojne isprave, a po prijedlogu tužitelja kao ovrhovoditelja, podnesenom prvostupanjskom sudu protiv tuženika kao ovršenika dana 14. listopada 2004.

Odluku u ovoj pravnoj stvari prvostupanjski sud obrazlaže prihvaćanjem prigovora zastare, što su ga istaknuli tuženici, a utvrdili da je tužiteljeva tražbina prema predniku tuženika, sada pokojnom M. V. dospjela 1. rujna 1999., slijedom čega da je, primjenom članka 371. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj: 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99. – u nastavku teksta: ZOO) nastupila zastara tražbine, obzirom na to da je ovršni prijedlog podnesen 14. listopada 2004., dakle nakon proteka zastarnog roka od 5 godina.

Tužitelj u žalbi ističe da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo jer da je zastarijevanje prekinuto podnošenjem ovršnog

prijedloga protiv prednika tuženika dana 25. kolovoza 2004. i to bez obzira na to što je taj ovršni prijedlog odbačen.

Tužitelj, naime, smatra da je prvostupanjski sud trebao primijeniti odredbu članka 390. stavka 1. ZOO, prema kojoj, ako je tužba protiv dužnika odbačena zbog nenadležnosti suda ili kojega drugog uzroka koji se ne tiče biti stvari, pa vjerovnik podigne ponovo tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke o odbacivanju tužbe, smatra se da je zastarijevanje prekinuto prvom tužbom.

Tužitelj nije u pravu.

Prema utvrđenju prvostupanjskog suda, ovršni prijedlog što ga je tužitelj kao ovrhovoditelj bio podnio protiv prednika tuženika M. V. kao ovršenika, odbačen je jer je utvrđeno da je osoba protiv koje je ovršni prijedlog podnesen umrla prije no što je podnesen ovršni prijedlog.

Iz ovoga, dakle, proizlazi da je ovršni prijedlog podnesen protiv nepostojeće (umrle) fizičke osobe, pa se ne može smatrati da se razlog odbača ovršnog prijedloga ne tiče biti stvari.

Naime, prema odredbi članka 135. Zakona o nasljeđivanju ("Narodne novine", broj: 52/71, 47/78. i 56/00.), koji je bio na snazi 1. lipnja 2002., kada je umro prednik tuženika Mijo Veselčić, ostavina umrle osobe prelazi po sili zakona na njezine nasljednike u času njezine smrti.

Prema odredbi članka 388. ZOO, zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

Da bi se, dakle, zastarijevanje prekinulo podnošenjem ovršnog prijedloga, taj ovršni prijedlog mora biti podnesen protiv dužnika.

U vrijeme kad je ovršni prijedlog podnesen protiv M. V., on više nije bio dužnik, već su to bili tuženici kao njegovi nasljednici.

Zato podnošenje ovršnog prijedloga protiv umrle osobe ne može imati značaj radnje vjerovnika koja bi u smislu članka 388. ZOO uzrokovala prekid zastarijevanja, pa se u ovom slučaju ne može podnošenje ovršnog prijedloga protiv prednika tuženika smatrati prvom tužbom, kojom bi bilo prekinuto zastarijevanje u smislu članka 390. stavka 1. ZOO, neovisno o tome je li tužitelj znao ili mogao znati za smrt prednika tuženika.

Kako nije sporno da je u vrijeme podnošenja ovršnog prijedloga protiv tuženika već bio protekao zastarni rok iz članka 371. ZOO, nije ostvaren žalbeni razlog pogrešne primjene materijalnog prava.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-1972/06-3 od 11. listopada 2006.

II. RADNO PRAVO

Opoziv člana uprave društva s ograničenom odgovornošću

(Članak 424. stavak 1. i stavak 3. Zakona o trgovačkim društvima – „Narodne novine“, broj: 111/93, 34/99., 52/00. i 118/03.)

Ako se članovi uprave društva s ograničenom odgovornošću imenuju društvenim ugovorom, ali tim ugovorom nije određeno da ih se može opozvati samo ako za to postoji važan razlog, članovi društva mogu svojom odlukom u svaku dobu opozvati članove uprave i bez navođenja razloga za opoziv.

„Prvostupanjskom presudom odbijen je tužbeni zahtjev koji glasi:

„I. Poništava se tuženikova odluka o opozivu – direktora društva od 05. listopada 2005. g. i odluka o odbijanju zahtjeva za zaštitu prava od 16. listopada 2005. g. te se utvrđuje da nije raskinut Ugovor o obvezama, ovlaštenjima i plaćanju rada direktora društva s ograničenom odgovornošću ilok ton od 01. ožujka 2003. g.

II. Nalaže se tuženiku da donese odluku kojom se tužitelj upisuje u registar Trgovačkog suda u Osijeku kao direktor tuženika i provede ovu odluku u registar Trgovačkog suda u Osijeku, u protivnom će tu odluku zamijeniti ova presuda u roku od 15 dana.

III. Nalaže se tuženiku da tužitelju omogući obavljanje poslova direktora u roku od 15 dana.

IV. Nalaže se tuženiku da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka u roku od 15 dana.“

Protiv navedene presude pravovremeno podnosi žalbu tužitelj iz svih razloga članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku, navodi da se nisu stekli uvjeti po Ugovoru o obvezama, ovlaštenjima i plaćanju rada direktora društva s ograničenom odgovornošću tuženika, poziva se na odredbe Zakona o obveznim odnosima – pravna osnova odluke zasniva se na činjenici neispunjerenja ugovornih obveza (a ne na jednostranom otkazu), koja okolnost nije dokazana – odnosno da je tužitelj kriv za postupke koji su temelj odluke. Predlaže da se odluka koja se pobija žalbom ukine i predmet vrati istom sudu na ponovni postupak.

Žalba tuženika nije osnovana.

Sud prvoga stupnja na temelju procesne građe u momentu zaključenja glavne rasprave utvrdio je da je Skupština tuženika donijela odluku o opozivu člana uprave direktora društva 05.10.2005., pozivom na odredbe članka 13. Društvenoga ugovora o obvezama ovlaštenjima i

plaćanju rada direktora društva s ograničenom odgovornošću tuženika 01.03.2003., te odredbe članka 424. stavak 1. Zakona o trgovačkim društvima, protiv koje odluke tužitelj je podnio zahtjev za zaštitu prava 03.11.2005., tuženik dao pismeni odgovor 16.10.2005, odbijen sa zahtjevom, te zaključuje da je tužbeni zahtjev tužitelja neosnovan i odbija isti i nalazi da nema mesta primjeni odredbe istog članka stavak 3. Zakona o trgovačkim društvima i odredbama članka 447. i 448. istoga Zakona.

Po ocjeni ovoga suda, sud prvoga stupnja pravilno je odbio tužbeni zahtjev kao neosnovan, koji se radnopravni odnos temelji na odredbi članka 424. stavak 1. Zakona o trgovačkim društvima („Narodne novine“, broj 111/93. - u nastavku ZTD) – propisano je da članovi društva mogu svojom odlukom opozvati u svako doba članove uprave, na način i pod uvjetom iz odredbe članka 13. Društvenog ugovora o obvezama ovlaštenjima i plaćanju rada direktora društva s ograničenom odgovornošću tuženika 01.03.2003. (u nastavku ugovora) a ne traži razlog za opoziv člana uprave – tužitelja, te se ne primjenjuje ista odredba navedenoga članka stavak 3. istog Zakona, kojom je propisano ako se članovi uprave imenuju Društvenim ugovorom, kojim se može odrediti da ih se može opozvati ako za to postoji važan razlog, određen odredbom članka 13. ugovora – skupština društva može jednostrano pismenim putem raskinuti ovaj ugovor ili razriješiti upravu i direktora s te funkcije, što znači da opoziv člana uprave nije uvjetovan postojanjem važnog razloga.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-1891/06-3 od 12. listopada 2006.

III. GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO

Opozivanje punomoći

(Članak 99. stavak 2. Zakona o parničnom postupku, „Narodne novine“, broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03.)

Obraćanje stranke sucu izvan rasprave, kojim priopćuje razloge nepristupanja punomočnika na glavnu raspravu, nema značaj opozivanja punomoći.

„Prijedlog za ukidanje pravomoćnosti presude donesene u ovoj parnici 19. rujna 2003. tužitelj temelji na tvrdnji da je prije ročišta za glavnu raspravu toga dana izvijestio suca da njegova punomočnica odvjetnica Đ: B. nije pristupila jer je on ne može platiti, iz čega je, smatra tužitelj, prvostupanjski sud trebao zaključiti da je on opozvao punomoć odvjetnici.

Slijedom toga tužitelj smatra da je narečena presuda omaškom prvostupanjskog suda dostavljena njegovoj punomočnici, a ne njemu, pa

dostava presude nije pravilna i nije bilo uvjeta za utvrđivanje njezine pravomoćnosti.

Tužitelj nije u pravu.

Prema odredbi članka 99. stavka 2. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03. – u nastavku teksta: ZPP), opozivanje punomoći mora se saopćiti sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na zapisnik.

Iz ovoga slijedi zaključak da eventualno obraćanje tužitelja sucu izvan rasprave nema značaja za opoziv punomoći, bez obzira na to što je tom prilikom tužitelj rekao sucu.

Nije sporno da tužitelj nije pismeno, a niti usmeno na zapisnik saopćio opozivanje punomoći izdane odvjetnici D. B.

Prema tome, prvostupanjski sud bio je dužan presudu od 19. rujna 2003. dostaviti punomoćnici tužitelja, kojoj je, što proizlazi iz stanja spisa, tu presudu uredno i dostavio.

Prema odredbi članka 138. stavka 1. ZPP, kad stranka ima punomoćnika, dostava se obavlja punomoćniku, ako u ovom zakonu nije što drugo određeno.

Nije, dakle, bilo zakonskih prepostavki za ukidanje klauzule pravomoćnosti presude od 19. rujna 2003. "

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-608/06-2 od 19. travnja 2006.

Ponavljanje postupka – nove činjenice

(Članak 421. stavak 1. točka 10. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03.).

Ponavljanje postupka ne može se tražiti zbog novih činjenica, nastalih nakon pravomoćnosti odluke suda kojom je završen postupak čije se ponavljanje traži, već samo zbog onih koje su postojale i ranije, ali (zainteresirana) stranka za te činjenice nije znala u vrijeme dok je postupak bio u tijeku.

„Rješenjem prvostupanjskog suda odbijen je tužiteljev prijedlog za ponavljanje postupka te je riješeno da svaka stranka snosi svoje troškove.

Protiv tog rješenja pravovremeno je izjavio žalbu tužitelj „zbog svih žalbenih razloga“.

Žalba nije osnovana.

Ponavljanje postupka pravomoćno završenog presudom ovoga drugostupanjskog suda od 1. lipnja 2005., broj: Gž-1042/05-3 tužitelj traži pozivom na zakonsku osnovu iz članka 421. stavka 1. točke 10. Zakona o

parničnom postupku („Narodne novine“, broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03. – u nastavku teksta: ZPP).

Prema odredbi članka 421. stavka 1. točke 10. ZPP, postupak koji je odlukom suda pravomočno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.

Novom činjenicom, na temelju koje je za njega mogla biti donesena povoljnija odluka da je ta činjenica bila upotrijebljena u prijašnjem postupku tužitelj smatra vjerodostojno tumačenje članka 3. stavka 2. Zaključka o određivanju upravitelja svih zgrada na području grada Vukovara, što ga je gradsko poglavarstvo grada Vukovara donijelo 23. studenoga 2005., dakle nakon pravomočnog okončanja postupka čije se ponavljanje traži, a prema kojem se tumačenju svi useljeni stanovi na području grada Vukovara imaju smatrati stanovima nulte i prve kategorije oštećenja te su stanari u obvezi plaćati naknadu za održavanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrade.

Po pravnom shvaćanju ovoga drugostupanjskog suda, iz formulacije točke 10. stavka 1. članka 421. ZPP, prema kojoj stranka može predložiti ponavljanje pravomočno završenog postupka ako sazna za nove činjenice, treba zaključiti da su činjenice zbog kojih stranka predlaže ponavljanje postupka morale postojati prije pravomočnosti odluke suda kojom je završen postupak čije se ponavljanje traži, ali (zainteresirana) stranka za te činjenice nije znala u vrijeme dok je postupak bio u tijeku.

Postupak čije ponavljanje tužitelj traži pravomočno je završen 1. lipnja 2005., a nova činjenica na kojoj se prijedlog za ponavljanje postupka temelji – vjerodostojno tumačenje zaključka gradskog poglavarstva grada Vukovara – nastala je tek nakon toga – 23. studenoga 2005.

Slijedom izloženog, vjerodostojno tumačenje članka 3. stavka 2. Zaključka o određivanju upravitelja svih zgrada na području grada Vukovara, što ga je gradsko poglavarstvo grada Vukovara donijelo 23. studenoga 2005. ne može biti činjenica zbog koje bi se moglo dopustiti ponavljanje postupka, pa je prvostupanjski sud pravilno postupio odbivši (premda zbog drugih razloga) tužiteljev prijedlog.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-1167/06-2 od 1. lipnja 2006.

Razvrgnuće suvlasništva na nekretninama – mjesna nadležnost

(Pravno pravilo iz §. 267. stavka 1. Zakona o sudskom izvanparničnom postupku iz 1934. godine)

Za razvrgnuće suvlasništva na nekretninama koje se nalaze na području različitih sudova, mjesno je nadležan svaki od tih sudova, pa se nijedan od njih ne može proglašiti mjesno nenadležnim.

„Pobijanim rješenjem prvostupanjski sud oglasio se mjesno nenadležnim za provođenje razvrgnuća na nekretninama iz zk. ul. br. 2611 k. o. Omišalj i odlučio da će po pravomoćnosti toga rješenja u odnosu na te nekretnine predmet ustupiti mjesno nadležnom Općinskom sudu u Krku.

Protiv tog rješenja pravovremeno je izjavila žalbu protustranka zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Predložila je da se rješenje ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Žalba je osnovana.

Pobijano rješenje prvostupanjski sud temelji na odredbi članka 56. (stavka 1.) Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99., i 117/03. – u nastavku teksta: ZPP), prema kojoj je za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima na nekretnini isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Nasuprot tome, protustranka smatra da bi se glede mjesne nadležnosti u ovom predmetu imala primijeniti odredba članka 54a. ZPP i da je za suđenje mjesno nadležan sud prebivališta protustranke, podupirući svoj stav i člankom 10. ZPP.

Prema odredbi članka 48. stavka 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", broj: 91/96., 137/99., 22/00. 73/00. i 114/01.), kad se provodi sudsko razvrgnuće, sud odlučuje u izvanparničnom postupku, ako zakon ne određuje drukčije.

Zakon kojim se uređuje izvanparnični postupak nije donesen, pa se na osnovi odredbe članka 1. i 2. Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine ("Narodne novine", broj 73/91.) u ovom postupku primjenjuju odredbe bivšeg Zakona o sudskom izvanparničnom postupku iz 1934. godine (u dalnjem tekstu: VP).

Sukladno odredbi pravnog pravila iz §. 267. stavka 1. VP, za razvrgnuće suvlasništva izvanparničnim putem nadležan je sud na čijem se području nalazi zajednička imovina. Ako se ona nalazi u području više

sudova, suvlasnik može svoj prijedlog za razvrgnuće suvlasništva podnijeti svakom od ovih sudova.

U ovom slučaju zajednička imovina nalazi se dijelom na području Općinskog suda u Velikoj Gorici, koji je, sukladno članku 47. stavku 1. ZPP, općemjesno nadležan za protustranku, a dijelom na području Općinskog suda u Krku.

Naprijed citiranim odredbom pravnog pravila iz §. 267. stavka 1. VP nije određena isključiva mjesna nadležnost njednog suda, već je, za slučaj kao što je ovaj, propisana mjesna nadležnost svakog od sudova na čijem se području nalaze nekretnine koje su predmetom razvrgnuća suvlasništva, pa se, obzirom na odredbu članka 20. stavka 2. ZPP, prvostupanjski sud nije mogao proglašiti mjesno neneadležnim niti u odnosu na nekretnine koje se nalaze izvan njegovog područja.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-770/06-2 od 3. svibnja 2006.

Razvrgnuće suvlasništva – procesna legitimacija

(Pravno pravilo iz §. 269. Zakona o sudske izvanparničnom postupku iz 1934. godine)

Prijedlogom za razvrgnuće suvlasništva moraju, osim suvlasnika, biti obuhvaćene i druge osobe koje na predmetu diobe imaju stvarnih prava, ali ne i ako su ta druga prava prestala smrću ovlaštenika.

„Rješenjem prvostupanjskog suda odbačen je prijedlog predlagatelja za razvrgnuće suvlasništva nekretnina.

Protiv tog rješenja pravovremeno je izjavio žalbu predlagatelj zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Predložio je da se rješenje ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Žalba je osnovana.

Pozivom na odredbu članka 56. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", broj: 91/96., 137/99., 22/00. 73/00. i 114/01. – u nastavku teksta: ZVDSP) prvostupanjski sud odbacio je prijedlog za razvrgnuće, utvrdivši da su na predmetnim nekretninama suvlasnici predlagatelj i protustranke te da je za korist trećih osoba na tim nekretninama uknjiženo pravo dosmrtnog odnosno doživotnog uživanja i pravo suuživanja do udaje, a da predlagatelj ne želi prijedlog za razvrgnuće proširiti na te treće osobe.

Prvostupanjski sud, dakle, prijedlog za razvrgnuće suvlasništva smatra nepodesnim za raspravljanje, jer njime nisu obuhvaćeni ovlaštenici prava služnosti uživanja.

Nasuprot tome, predlagatelj smatra kako ovlaštenici prava služnosti ne mogu biti stranke u ovom postupku jer da tereti slijede nekretninu, a osim toga da su osobe u čiju korist je teret upisan, umrle.

Pravno shvaćanje predlagatelja je pogrešno, no zaključak prvostupanjskog suda o nepodesnosti prijedloga za raspravljanje je preuranjen.

Prema odredbi članka 48. stavka 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", broj: 91/96., 137/99., 22/00. 73/00. i 114/01.), kad se provodi sudsko razvrgnuće, sud odlučuje u izvanparničnom postupku, ako zakon ne određuje drukčije.

Zakon kojim se uređuje izvanparnični postupak nije donesen, pa se na osnovi odredbe članka 1. i 2. Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine ("Narodne novine", broj 73/91.) u ovom postupku primjenjuju odredbe bivšeg Zakona o sudskom izvanparničnom postupku iz 1934. godine (u dalnjem tekstu: VP).

Sukladno odredbi pravnog pravila iz §. 269. VP, suvlasnik koji zahtijeva razvrgnuće mora, uz ostalo, u prijedlogu navesti sve suvlasnike i druge osobe koje na predmetu diobe imaju stvarnih prava.

Iz ovoga slijedi zaključak da je prijedlog za razvrgnuće kojim nisu obuhvaćeni i nositelji prava služnosti na nekretninama koje su predmet razvrgnuća nepodesan za raspravljanje, kako to pravilno smatra prvostupanjski sud.

No, ako su, kako tvrdi žalitelj, ovlaštenici prava služnosti doživotnog uživanja na nekretninama koje su predmet razvrgnuća umrli, tada oni zaista ne mogu biti stranke u ovom postupku i prijedlog za razvrgnuće ne može se proširiti na njih pa nema zapreke da se o prijedlogu raspravlja.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-794/06-3 od 3. svibnja 2006.

Postupak za vraćanje nezakonito oduzetog djeteta – stvarna nadležnost

(Članak 7. stavak 2. točke a, b. i c. Haške konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece)

Da bi za postupak povratka nezakonito oduzetog djeteta bio nadležan sud, zahtjev mora glasiti na oduzimanja djeteta od osobe koja ga je neovlašteno oduzela majci i predaju djeteta podnositelju zahtjeva.

„Općinski sud u Vukovaru oglasio se stvarno nenadležnim za postupanje po zahtjevu za povratak nezakonito odvedenog djeteta u izvanparničnom postupku R/1-.... (paragraf 1. i paragraf 2. stavak 2. broj 1.

Zakona o sudskom vanparničnom postupku od 24. srpnja 1934. i člankom 16. stavak 1. i 2. i članak 34. Zakona o parničnom postupku) s tim da podnositeljica zahtjeva može isti podnijeti na rješavanje nadležnom Centru za socijalnu skrb-članak 101. Obiteljskog zakona.

Pravodobno podnesenom žalbom podnositelj zahtjeva pobija takvo prvestupanjsko rješenje u cijelosti smatrajući da je istim povrijeđena Haška konvencija o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece koje je potpisala i ratificirala Republika Hrvatska.

Poziva se na članak 134. Ustava Republike Hrvatske koji određuje da međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, čine dio unutarnjeg pravnog poretku RH i po pravnoj snazi su iznad zakona.

Predlaže drugostupanjskom судu da uvaži žalbu, ukine pobijano rješenje, te isto preinači i donese rješenje kojim bi se osigurao što hitniji povratak nezakonito odvedenog djeteta i ispravile nepravilnosti u postupcima koje je naveo prvestupanjski sud.

Žalba nije osnovana.

U pravu je žalitelj kada se poziva na članak 134. Ustava Republike Hrvatske prema kojem su međunarodni ugovori propisano sklopljeni i potvrđeni dio unutarnjeg pravnog poretku RH i po pravnoj snazi su iznad Zakona.

Iz navedenog razloga u postupku za povratak nezakonito odvedenog djeteta prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda bio bi nadležan općinski sud, a u konkretnom slučaju Općinski sud u Vukovaru jer se na području njegove nadležnosti nalazi odvedeno dijete.

Međutim, u konkretnom slučaju ovaj drugostupanjski sud smatra da nisu ispunjeni uvjeti za postojanje sudske nadležnosti u ovom predmetu i to iz sljedećih razloga:

podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za povratak nezakonito odvedenog djeteta jer je malodobnog Dejana odveo otac Srđan Rajakovac u Borovo naselje ulica Hrvatskog zrakoplovstva br.12/24 premda je presudom Općinskog suda u Somboru malodobni Dejan Rajakovac rođen 16. svibnja 1996. dodijeljen na čuvanje majci.

Navedena presuda je priznata rješenjem Općinskog suda u Vukovaru od 12. ožujka 2004. broj:R/1-79/04.

Podnositelj zahtjeva slijedom navedenog predlaže da centralni izvršni organ sukladno članku 7. stavak 2. točke a,b. i c. Konvencije, poduzme sve mjere za otrivanje mjesta gdje se nalazi mldb. Dejan Rajakovac i spriječi eventualnu pristranost Centra za socijalnu skrb u Vukovaru, te poduzme sve mjere za pokretanje postupka povratka mldb. djeteta majci Dragani Rajakovac.

Takav zahtjev upućen je Ministarstvu rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske kao centralnom izvršnom organu.

Navedeno ministarstvo u svom dopisu upućenom prvostupanjskom sudu 31. kolovoza 2005. priznaje da je središnje tijelo u smislu navedene Konvencije, te predmet dostavlja Općinskom sudu u Vukovaru na daljnji postupak kao nadležnom.

Kao što je već naprijed navedeno postupak povratka djeteta nezakonito oduzetog majci po ocjeni ovoga suda jeste spor koji ulazi u sudsku nadležnost, ali je sud u ocjenjivanju i preispitivanju zahtjeva vezan postavljenim zahtjevom.

Zahtjev je postavljen na naprijed opisani način i tako kako je postavljen nije i ne može biti u sudskoj nadležnosti.

Isti je upućen centralnom izvršnom organu koji prema citiranom članku 7. Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece je ovlašten poduzeti mjere navedene u zahtjevu.

Da bi navedeni spor spadao u sudsku nadležnost podnositelj zahtjeva je morao formulirati zahtjev na način da sud može postupati po istom, tj. konkretno postaviti zahtjev oduzimanja djeteta od osobe koja ga je neovlašteno oduzela majci i predaju djeteta majci.

Upravo iz navedenog razloga žalba je odbijena, a pobijano prvostupansko rješenje potvrđeno.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-3208/05-2 od 2. veljače 2006.

Presuda na temelju priznanja – nedopuštena raspolaganja stranaka

(Članak 354. stavak 2. točka 4. Zakona o parničnom postupku - "Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99., i 117/03.).

Suvlasništvo nekretnina može se razvrgnuti samo na način da se za svakog (ranijeg) suvlasnika točno odredi nekretnina koju on dobiva nakon razvrgnuća.

Ne može stoga suvlasniku u postupku razvrgnuća pripasti „dio nekretnine koji odgovara njegovom suvlasničkom dijelu“, a ako tuženici priznaju tako postavljen tužbeni zahtjev, nije moguće donijeti presudu na temelju priznanja.

„Pobijanom presudom na temelju priznanja pod točkom II. odlučeno je da se razvrgava zajednica nekretnina između parničnih stranaka u pogledu preostalog dijela čestice zgrade 538 na način da se iz iste izdvaja i dodjeljuje tužiteljici u isključivi posjed i vlasnost dio koji odgovara njezinom suvlasničkom dijelu.

Premda je riječ o presudi na temelju priznanja koje su stranke odnosno njihovi punomoćnici dali na raspravnom zapisniku 18. lipnja 2003. ovaj drugostupanjski sud je žalbe uvažio jer u odnosu na navedeni dio pobijane presude je učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točke 4.i 11. Zakona o parničnom postupku, te je pogrješno primjenjeno materijalno pravo.

Iz tužbe je vidljivo da se točka II. odnosi na razvrgnuće zajednica nekretnina i to preostali dio čestice zgr 538 k.o. Jesenice koje se sastoje od seljačke kuhinje u dvorištu, gustirne, zahoda, prostorije za konje, svinjaca i okolnog dvorišta, ulaza u kuću sa ceste i dvorišta, hodnika, terasa i konobe.

Već iz samog nabranjanja objekata koji su predmet razvrgnuća vidljivo je da nikako nije moguće izvršiti fizičku diobu ovih nekretnina, a pogotovo ne s obzirom na suvlasničke omjere (tužiteljici pripada suvlasnički dio 21/96 plus 21/192 dijela).

Iz navedenog razloga sud prvog stupnja nije mogao prihvati taj dio tužbenog zahtjeva, pa čak niti pod uvjetom da su ga tuženici izričito priznali. Nije moguće, kako je to odlučeno pobijanim dijelom presude, izdvojiti i dodijeliti tužiteljici u isključivi posjed i vlasništvo 21/96 plus 21/192 dijela seljačke kuhinje, gustirne ili bilo kojeg drugog u tužbi nabrojanog preostalog dijela sporne čestice.

Temeljem svega, a u smislu članka 373. točka 3. Zakona o parničnom postupku u svezi s člankom 354. stavak 2. točka 4. i 11. istog Zakona žalbu uvažio te preinačio prvostupanjsku presudu u pobijanom dijelu na način da je odbio tužiteljicu s tim dijelom tužbenog zahtjeva.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-1795/05-3 od 10. listopada 2006.

Novi dokazi

(Članak 352. stavak 1. Zakona o parničnom postupku - "Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03.)

Stranka ne može u žalbi predložiti izvođenje dokaza koje je predložila na glavnoj raspravi, ali je tijekom glavne rasprave od njih izrijekom odustala, jer se takvi dokazi smatraju novim dokazima u smislu članka 352. ZPP.

„Ne mogu se prihvati žalbeni navodi tuženika za provedbom dokaza uzimanja izjave svjedoka, od kojih je dokaza tuženik odustao na ročištu za glavnu raspravu 31. svibnja 2005., pa predlaganjem istih u žalbi, smatraju se novim dokazima i ne mogu se iznositi u žalbi, pozivom na odredbe članka 352. stavak 1. ZPP-a.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-2547/05-2 od 15. studenoga 2006.

Sporazum stranaka o mjesnoj nadležnosti

(Članak 70. stavci 1. i 4. Zakona o parničnom postupku - "Narodne novine", broj: 53/91., 91/92., 88/01., 112/99. i 117/03.)

I kad tužbeni zahtjev glasi na utvrđenje ništavosti ugovora o kreditu, kojim je, uz ostalo, ugovorena mjesna nadležnost suda, mjesno je nadležan sud čiju su nadležnost stranke ugovorile, ako je udovoljeno uvjetima za valjanost sporazuma o nadležnosti, neovisno o pravnoj valjanosti ostalih odredaba ugovora o kreditu.

„Prvostupanjski sud donosi rješenje, kojim se oglašava mjesno nenadležnim u ovoj pravnoj stvari.

Protiv navedenog rješenja pravovremeno podnose žalbu I. i II.-tužitelj navodeći sve prednosti za mjesnu nadležnost suda prvoga stupnja, posebno na okolnost da je ugovor ništav a time i sporazum o nadležnosti. Predlaže da se rješenje koje se pobija žalbom ukine i predmet vrati istom na ponovni postupak.

Žalba nije osnovana.

Sud prvog stupnja u postupku ispitivanja tužbe oglašava se mjesno nenadležnim pozivom na odredbe članka 70. stavak 1. i 4. ZPP-a jer je ugovorom o kreditu pod/4.-sporovi ugovorena mjesna nadležnost Općinskog suda u Zagrebu, oglašava se mjesno nenadležnim, s tim što će nakon pravomoćnosti ovoga rješenja predmet ustupiti mjesno nadležnom Općinskom sudu u Zagrebu, ujedno i stvarno nadležnom.

Po ocjeni ovoga suda, sud prvoga stupnja pravilno je na ovaj pravni odnos – mjesne nenadležnosti primijenio odredbe članka 70. stavak 1. ZPP-a, jer je ugovorena mjesna nadležnost Općinskog suda u Zagrebu po ranije citiranom ugovoru o kreditu, sporazum sklopljen pismeno, što je uvjet za sporazum o mjesnoj nadležnosti po istoj odredbi navedenoga članka stavak 4. ZPP-a, s tim što će spis nakon pravomoćnosti dostaviti Općinskom sudu u Zagrebu, kao mjesno i stvarno nadležnom.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-3198/06-2 od 25. listopada 2006.

Hipoteka na nekretnini prenesenoj u vlasništvo radi osiguranja tražbine

(Članak 274i. stavak 2. Ovršnog zakona - "Narodne novine", broj: 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04. i 88/05.)

Protivnik osiguranja čija je nekretnina prenesena u vlasništvo prelagatelja osiguranja radi osiguranja novčane tražbine, može tu nekretninu opteretiti hipotekom u korist treće osobe, ako zabrana opterećenja od strane protivnika osiguranja nije zabilježena u zemljишnoj knjizi.

„Prvostupanjskim rješenjem - privremenom mjerom,

„I. Radi osiguranja novčane tražbine predlagatelja osiguranja u iznosu od 1.406.601,03 kn, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom od 31. prosinca 2005. godine pa do isplate, kao i troškova ovog postupka osiguranja u iznosu od 14.070,00 kn, određuje se privremene mjera zabranom protivniku osiguranja da otuđi ili optereti nekretnine upisane u:

- zk. ul. br. 1979 k.o. Županja, i to k.č. br. 1025 kuća i dvorište sa 1645 m², na kojima je protivnik osiguranja upisan kao prethodni vlasnik, a Zagrebačka pivovara d.d. za proizvodnju piva, alkoholnih i bezalkoholnih pića Zagreb, Ilica 224, upisan kao potonji vlasnik.

II. Nalaže se zemljišnoknjižnom odjelu ovog suda da izvrši zabilježbu ove privremene mjeru u zemljišnim knjigama.

III. Ova privremene mjeru trajat će do pravomoćnog postupka osiguranja koji se vodi kod Općinskog suda u Županji pod poslovним brojem Ovr-257/06, ili do drugačije odluke suda.“

Protiv navedenoga rješenja – privremene mjeru pravovremeno podnosi žalbu umješač potonji vlasnik Zagrebačka Pivovara d.d. za proizvodnju piva, alkoholnih i bezalkoholnih pića, Zagreb, iz razloga odredbe članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku, navodeći da se nisu stekli uvjeti za donošenje privremene mjeru zabrane otuđenja i opterećenja predmetnih nekretnina na kojima je protivnik osiguranja prethodni vlasnik a podnositelj žalbe- potonji vlasnik postao fiducijarni po međusobnom sporazumu. Predlaže da se rješenje, koje se pobija žalbom ukine i predmet vrati istom sudu na ponovni postupak.

Sud prvog stupnja, uvidom u historijske i činjenične navode prijedloga, radi osiguranja novčane tražbine- zabranom otuđenja i opterećenja nekretnina prethodnog zemljišnoknjižnog vlasnika-Crumena d.o.o. Županja, sada umješača Zagrebačke pivovare d.d. Zagreb nalazi da su se stekli uvjeti za osiguranje na nekretnini potonjeg vlasnika upisanoj u zk.ul.br. 1979 k.o. Županja, pozivom na odredbu članka 34. stavak 5. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (po sporazumu prethodnog vlasnika Crumena d.o.o. Županja i potonjeg vlasnika Zagrebačka pivovara d.d. Zagreb- fiducijarni) te da je predlagatelj osiguranja po odredbi članka 296. OZ, učinio vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da će bez takve mjeru protivnik osiguranja spriječiti ili znatno otežati naplatu iste.

Sud prvoga stupnja pravilno je utvrdio da su se stekli uvjeti za donošenje mjeru osiguranja naplate novčane tražbine predlagatelja osiguranja zabranom otuđenja i opterećenja nekretnina koje se u zemljišnoj knjizi za k.o. Županja, na imenu i vlasništvu umješača potonjeg vlasnika – predmet ovog osiguranja, na temelju sporazuma prethodnog i potonjeg vlasnika-fiducijarnog od 06.02.2006 (zk. izvadak list 21), što je u skladu s

odredbom članka 34. stavak 5. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima („Narodne novine“, broj 91/96., 114/99. - u nastavku ZV), a dopuštena je po odredbi članka 274i. stavak 2. OZ kojim se propisuje da će se hipoteka upisati u zemljišne knjige na temelju odgovarajuće isprave ako bi se na temelju iste mogla upisati da do prijenosa vlasništva nije došlo, pa se na ovaj ovršni odnos primjenjuju odredbe o namirenju vjerovnika – prvenstvo namirenja iz odredbe članka 106. stavak 1. točka 2. OZ - porezi i druge pristojbe koje terete predmetnu nekretninu a koje se poimenično navode u pravomoćnom upravnom rješenju o ovrsi od 11.02.2006., za dužan porez protivnika osiguranja na dan 31.12.2005., a time i pravom prvenstva namirenja, te su se ostvarili uvjeti iz odredbe članka 296. OZ, jer je predlagatelj osiguranja učinio vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da bez takve mjere protivnik osiguranja prethodni vlasnik mogao bi spriječiti ili znatno otežati naplatu iste, a izdana mjera osiguranja u skladu je s odredbom članka 297. stavak 1. točka 3. istoga Zakona.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-3044/06-4 od 3. listopada 2006.

Postupak nakon stavljanja izvan snage rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave

(Članak 54. stavak 2. Ovršnog zakona - "Narodne novine", broj: 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04. i 88/05.)

U postupku koji je nastavljen nakon stavljanja izvan snage rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, sud ne odlučuje o kondemnatornom tužbenom zahtjevu, već o tome održava li se rješenje o ovrsi u cijelosti ili djelomično na snazi ili se ukida.

„Prvostupanjskom presudom Općinskog suda u Vukovaru, broj:P-249/06 od 20. travnja 2006., udovoljeno je tužbenom zahtjevu tužitelja te je tuženoj naloženo da s naslova naknade za održavanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrade platí iznos od 2.317,92kune sa zakonskim zateznim kamatama tekućim od 26. siječnja 2005. do isplate uz naknadu troškova ovrhe od 405,00 kuna, naknadu pristojbe od 505,00 kuna odnosno naknadi svekupni trošak od 910,00 kuna u roku od 8 dana.

Protiv navedene prvostupanjske presude pravodobno je tužena uložila žalbu zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja budući da prvostupanjski sud uopće nije respektirao pasivnu legitimaciju jer tužena je suvlasnica samo u polovini dijela stana, a ne u cijelosti.

Prvostupanjski sud ne daje obrazloženje glede osnovanosti prigovora tužene jer ne respektira činjenicu da je zgrada u kojoj se stan nalazi neobnovljena, da u stanu nitko ne stanuje kao i činjenicu da troškove tako oštećene zgrade plaćaju drugi stanari.

Žalbeni prijedlog je da se prvostupanjska presuda preinači i tužitelj odbije s tužbenim zahtjevom.

Odgovor na žalbu nije podnesen.

Prvostupanjska presuda ukida se iz drugih razloga.

Ispitujući prvostupanjsku presudu i postupak koji joj je prethodio, ovaj sud ne može prihvati valjanom primjenu materijalnog prava pri donošenju prvostupanjske presude.

Postupak je započeo među strankama podnošenjem prijedloga za ovruhovoditelja na temelju vjerodostojne isprave.

Prvostupanjski sud 26. siječnja 2004. izdao je rješenje o ovrsi pod brojem Ovr-2847/04.

Po uloženom prigovoru na ovršno rješenje od 06. veljače 2006. prvostupanjski sud pravilno je primjenom odredbe članka 54. Ovršnog zakona stavio izvan snage rješenje o ovrsi, ukinuo provedene ovršne radnje i postupak nastavio kao u povodu prigovora protiv platnog naloga.

To znači da je nakon provedenog postupka prvostupanjski sud identično kao u postupku povodom platnog naloga ovršno rješenje mogao održati na snazi potpuno, djelomično ili da je mogao potpuno ukinuti.

Prvostupanjski sud ocijenivši neosnovanim prigovor tužene donosi kondemnatornu presudu suprotno odredbi članka 54. stavak 2. Ovršnog zakona, ali i mimo postavljenog kondemnatornog zahtjeva.

Sud je dakle presudio o zahtjevu kojega nema, pa je time počinio apsolutno bitnu povrjedu odredaba parničnog postupka, ali i članka 54. stavak 2. Ovršnog zakona.

U ponovljenom postupku nakon ocjene osnovanosti tužbenog zahtjeva prvostupanjski sud donijet će presudu kojom ovršno rješenje održava na snazi potpuno ili djelomično, ili ukoliko smatra da su navodi tužene osnovani platni nalog će ukinut.“

Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-3104/06-2 od 5. listopada 2006.

STRUČNI RADOVI

STRUČNI RADOVI

I. ZAŠTITA ŽRTAVA / SVJEDOKA KAZNENIH DJELA

Autor: Ante Zeljko

UVOD

Od primitka poziva do početka glavne rasprave, žrtve/svjedoci kaznenih djela ne uživaju primjerenu brigu kako bi se zaštitili od proživljavanja koja neminovno nosi njihovo odazivanje pozivu i ispitivanje na glavnoj raspravi, gdje iskazuju o povrjeđivanju ili ugrožavanju kakvog osobnog ili imovinskog prava, odnosno daju obavijesti o kaznenim djelima i počiniteljima i o drugim važnim okolnostima. Proživljavanja su posebno izražena kod kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv braka, obitelji i mlađeži, ratnog zločina itd. Žrtve/svjedoci praktično su prepušteni sami sebi, a problemi na koje nailaze su sasvim prozaični: gdje je sudska zgrada, kako doći do nje, tko će ih dočekati u sudu, gdje će boraviti do pozivanja za ulazak u sudnicu, hoće li im netko objasniti postupak koji slijedi, tko će ih otpremiti do sudnice, koga kontaktirati kada glavna rasprava završi radi dobivanja dodatne podrške i drugih informacija, a osim toga, i zašto ne, tko će pričuvati malodobnu djecu, kako se prevesti do suda zbog otežanog kretanja ili nedostatka novca za prijevoz?

Problem je postavljen vezano za pozivanje radi ispitivanja na glavnoj raspravi, naravno da je primjenjiv i na pozivanje i ispitivanje tijekom istrage, i na sam pred istražni postupak, jer su problemi žrtava/svjedoka uvijek isti.

TRAŽENJE RJEŠENJA

Kako su spoznaje o problemu i spoznaje o mogućim rješenjima sazrijevale u nastavku ću prikazati kroz dvije priče i dva iskustva:

Priča prva

Radeći dugi niz godina kao prvostupanjski kazneni sudac, najprije na predmetima iz nadležnosti općinskih sudova i zatim na predmetima iz nadležnosti županijskih sudova, nisam mogao ne primijetiti istovremeno, zbumjenost, bojazan i nelagodu, te strahopoštovanje žrtava/svjedoka, zbog čega sam se koristio svakom prigodom i sucima ukazivao na potrebu

stalnog podsjećanja o nužnosti bježanja od bezdušnog birokratizma, koji se nerijetko oslikavao kroz bahatost, grubost i pretjerani formalizam koji je nadilazio procesna pravila.

Iskustvo prvo

Prije nekoliko godina dobio sam poziv za glavnu raspravu, i to kao žrtva/svjedok. Došavši u sud, svi smo stajali ispred ulaza u sudnicu na vrlo malom prostoru, bez ikakve mogućnosti za barem i trenutno izdvajanje. Od troje okriviljenika, dvoje je bilo privredno s izdržavanja kazne zatvora iz Kaznenog zavoda Lepoglava. Došaptavali su se, fiksirali me pogledom i dobacivali uvrjede. Iako sam bio iskusan sudac i samim tim pripravan na iznenađenja, osjećao sam se nelagodno te priznajem da sam jedva čekao da barem uđemo u sudnicu očekujući kontrolu situacije od strane suca.

Priča druga

Prije godinu ili dvije, do mene je došao jedan kolega i prilično mrzvoljnim glasom mi se požalio kako su kod njega bili predstavnici veleposlanstva Velike Britanije u Republici Hrvatskoj, gnjavili ga pričama o žrtvama/svjedocima kaznenih djela, o volonterima, potrebnom prostoru u sudu i tako dalje, iako nije znao što bi prije uradio od brojnih obveza.

Iskustvo drugo

Nedugo zatim, kod mene se najavila Caroline Austin, konzultant za podršku žrtvama/svjedocima kriminala pri veleposlanstvu Velike Britanije u Republici Hrvatskoj, te mi po dolasku detaljno približila rad njihovih volontera na zaštiti žrtava/svjedoka kaznenih djela, što me je priznajem iznenadilo, i to u pozitivnom smislu, jer sam u tom odmah video izlaz, iz, na prvi pogled, pat - pozicije.

SLUŽBA ZA ZAŠTITU ŽRTAVA/SVJEDOKA KAZNENIH DJELA

Nakon opisanog sazrijevanja u traženju rješenja, što sam opisao kroz dvije priče i dva iskustva, realizacija Službe za zaštitu žrtava/svjedoka kaznenih djela pri Županijskom sudu u Vukovaru išla je nevjerljivo lako. Brzo smo okupili petnaestak volontera, usmjerili ih prema Volonterskom centru u Zagreb, u prostorijama Kluba sudaca Vukovar organizirali seminare (20. i 22. veljače 2006. na temu "Prevencija maloljetničkog kriminala i podrška žrtvama/svjedocima kriminala", te 25. i 26. travnja 2006. na temu "Žrtve kaznenih djela – utjecaj traume i pristup pomagača", uključujući i "Volonterski menadžment"), opremljen je prostor u sudu (namještaj, računalo, pristup internetu, web stranica, telefonska linija i

otiskan je letak). U kratkom vremenu sve je bilo spremno i Služba je mogla početi s radom.

Slika 1: Klub sudaca Vukovar – seminari za volontere

Tko može biti volonter? Svi ljudi mogu biti volonteri, studenti, umirovljenici i druge odgovorne osobe u našem okruženju. Volonter ne mora imati posebne kvalifikacije, čak ne mora imati bilo kakvih znanja o sudskom postupku, ali zato mora imati slobodnog vremena. Volonter ne smije biti suviše zvaničan, nikada ne smije doći u iskušenje da ponudi pravni savjet ili da razgovora o slučaju, povjerljivost je nedvojbeno, nikada ne smije nuditi svoje mišljenje, uvijek treba pitati za pomoć ako je potrebna i mora uživati u novim izazovima.

Zbog značaja prvih koraka treba spomenuti imena i prezimena volontera koji su početno činili Službu za podršku žrtvama/svjedocima kriminala: Ksenija Jovičić, Marijana Klarić, Dario Mađaroš, Danijela Malečić, Tamara Manojlović, Branka Matanović, Srđan Milaković, Ognjen Plavšić, Antonija Probojčević, Nataša Salak – Hochbaum, Martina Suljada, Vanja Suman, Branislava Šimak, Darko Vicković i Vlatka Vilhelm.

Dana 22. ožujka 2006. u prisustvu Njegove Ekselencije veleposlanika Velike Britanije u Republici Hrvatskoj gospodina Sir Johna Ramsdena i drugih uglednika u Županijskom sudu u Vukovaru svečano je otvoren prostor za rad.

Slika 2: Svečano otvaranje Službe

Služba funkcioniра на начин да волонтери путем web страница овога суда долазе до података које су главне расправе на rasporedu нaredног мјесеца, а затим у upisniku pronalaze спise i žrtve/svjedočke казnenih djela ili do njih dolaze директно kontaktirajući са sucem kojem je предмет raspoređen u rad. Када једном контакт буде усостављен, све је ствар обостраног договора што је жртви/svjedoku потребно ради лакшег snalaženja. Било је slučajeva и да су сами родитељи, без обзира на узраст своје дјече, тражили помоћ Službe. Rad Službe у цijelosti је покрiven rasporedom дежурства који волонтери сами израђују. Наравно да "техника рада Službe" може бити и другаčија, primjerice, сuci ili друга особа у суду, могу сами procijeniti kada je потребно angažiranje Službe, te uz poziv za главну raspravu priložiti i odgovarajući letak.

Nije trebalo дugo чекати и Služba за заштиту жртava/svjedoka казnenih djela при Županijskom суду u Vukovaru je opravdala своје постојање, naročito zbog rada na kaznenim предметима ratnog zločina, односно zbog razumljivo zahtjevnih oštećenika, a do sada je bilo ukupno 47 takvih казnenih predmeta, ili po optuženicima ukupno 242 okrivljenika.

UDRUGA VOLONTERA ZA PODRŠKU ŽRTVAMA/SVJEDOCIMA U SUDSKIM POSTUPCIMA

Kada je rad volontera постао незаobilazan i kao такав примјетан u javnosti, појавила се идеја за проширењем njihove активности i na općinske

sudove s područja nadležnosti Županijskog suda u Vukovaru, dakle, na općinske sudove u Iluku, Vukovaru, Županji i Vinkovcima. To je tražilo neminovnu transformaciju postojeće Službe, i nakon razmatranja više mogućih rješenja, izbor je pao na organiziranje volontera kroz nekakvo udruživanje. Za pohvalu je, da su postojeći volonteri transformaciju iznijeli sami na svojim leđima, s tim što je Županijski sud u Vukovaru samo bio pokretač u svezi definiranja općinskih sudova. Tako je nastala Udruga volontera za podršku žrtvama/svjedocima u sudskim postupcima sa sjedištem u Vukovaru.

ZAKLJUČNO

Manje-više, svi smo bili svjesni da se nešto moralo učiniti na zaštiti žrtava/svjedoka kaznenih djela, pogotovo kod pojedinih kaznenih djela. Kao usmjerivač k iznalaženju najoptimalnijeg rješenja, pojavilo se svojim sugestijama veleposlanstvo Velike Britanije u Republici Hrvatskoj. Naravno da bi njihova sugestija bez naših prepoznavanja njezinog pravog učinka, ostala samo mrtvo slovo na papiru. Entuzijazam, želja za pomacima, za stvaranjem novog, jesu izuzetno bitni i to prvenstveno iz razloga što ne postoji bilo kakva zakonska regulativa za obvezatno postupanje, za nametanje ovakvog ili sličnog rješenja. Usputno, valja istaći da Republika Hrvatska još nema Zakona o volonterima.

Zaštita žrtava/svjedoka kaznenih djela, bez obzira na sve poteškoće, zaživjet će u onim sredinama, u onim sudovima, gdje predsjednici sudova to prepoznaju i zaista žele, ili da pojednostavim, ako predsjednici sudova budu inertni, nezainteresirani, neće biti niti zaštite žrtava/svjedoka kaznenih djela, a od toga će najviše štete imati upravo žrtve/svjedoci.

Vukovar, 11. siječnja 2007.

II. ZLOUPORABA PRAVA STRANAKA U KAZNENOM POSTUPKU

Autor: Nevenka Zeko

I. UVOD

Za zlouporabu prava stranaka u kaznenom postupku u latinskom jeziku postoji izreka „*Molus usus abolendus est*“ (zlouporabu prava treba onemogućiti). Kod nas i u drugim zemljama često se postavlja pitanje zlouporabe procesnog prava stranaka u kaznenom postupku. Njemačko zakonodavstvo je 1970. godine uvelo značajna ograničenja prava obrane stranaka u kaznenom postupku.

Novele bivšeg jugoslavenskog ZKP-a iz 1967. godine ojačale su procesna prava okrivljenika.

Reformom Zakona o krivičnom postupku iz 1976. godine u zakon je unesena odredba čl. 14. kojom je bilo regulirano da će sud nastojati postupak provesti bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zlouporabu prava koja pripadaju osobama koje sude u postupku. Ovu odredbu je preuzeo i hrvatski Zakon o kaznenom postupku u čl. 10. st. 2. ZKP-a. Međutim, od tada sudska praksa je ostala prilično uzdržana, kako zbog pitanja pravilnog razlikovanja između zlouporabe procesnog prava i pogrješne interpretacije pravilne uporabe toga prava, odnosno procesne norme, tako i zbog psiholoških razloga (sucu je ponekad teško izreći kaznu branitelju s kojim se sreće u svakodnevnom poslu).

II. ŠTO JE TO ZLOUPORABA PRAVA STRANAKA U KAZNENOM POSTUPKU ?

Zlouporaba prava je korištenje prava suprotno zakonom određenom cilju.

Zlouporaba prava ne pripada nikome. Nitko nema pravo na zlouporabu prava. Strankama u kaznenom postupku pripadaju određena prava, a sud je dužan onemogućiti strankama svaku zlouporabu tih prava. Zlouporaba prava je negacija prava.

Zlouporabu prava u kaznenom postupku mogu učiniti svi njegovi sudionici (okrivljenik, branitelj, državni odvjetnik, privatni tužitelj, oštećenik, punomoćnik, zakonski zastupnik, sudac i drugi).

Zlouporaba prava se uglavnom manifestira u posebnom načinu ostvarivanja ili propuštanja radnji u postupku ili druga propuštanja koja utječu na postupak.

Sud po službenoj dužnosti mora onemogućiti zlouporabu prava sudionicima u postupku.

Najčešće zlouporabe prava stranaka su:

-zlouporabe kod dostave, zbog toga što danas postoji velika maštovitost u izbjegavanju primitka sudske pismene

-zlouporaba prava oko dolaska, odnosno nazočnosti onih osoba koje moraju doći na raspravu

-nedolazak na glavnu raspravu je naročito učestalo u predmetima gdje ima više okrivljenika pa stranke vrše zlouporabu na način da je svaki puta jedan od okrivljenika bolestan ili je spriječen doći na raspravu jedan od njihovih branitelja

-zlouporaba prava branitelja, otkazivanje punomoći se najčešće čini na način da se branitelju otkazuje punomoć posebno kod obvezne obrane u slučajevima kada prijeti zastara ili istječe maksimalni rok za pritvor

-u takvim slučajevima česta je i zlouporaba prava stranaka vezana za više- brojno podnošenje prijedloga za izuzeće sudaca, predsjednika suda i dr.

-također postoji zlouporaba prava u svezi uvođenja novih činjenica i novih dokaza u postupku.

a) ZLOUPORABA PRAVA OKRIVLJENIKA I BRANITELJA ?

Najbrojnije zlouporabe prava mogu potjecati od okrivljenika i branitelja iz odredbe čl. 10. st. 1. ZPP-a iz kojeg proistječe kako okrivljenik ima pravo da u najkraćem roku bude izведен pred sud te oslobođen optužbe ili suđen u skladu sa zakonom.

To okrivljenikovo pravo dopunjeno je u stavku 2. gdje je propisana dužnost suda da postupak provede bez odgovlačenja i bez svake zlouporabe prava.

Međutim, okrivljenik i njegov branitelj mogu imati i te kakav interes da odgovlačenjem postupka postignu povoljnije rješenje za okrivljenika, zbog čega u navedenoj situaciji svoju obranu usmjeravaju upravo na odgovlačenje postupka. To pravo okrivljeniku ne pripada, pa mu je sud dužan u okvirima zakona to onemogućiti.

Ti razlozi mogu biti stvarne i pravne naravi.

Stvarni razlozi su npr. ozdravlјivanje teško ozlijedenog oštećenika, što bi sud okrivljeniku uzeo kao olakotne okolnosti pri odmjeravanju kazne, uvećanje obitelji okrivljenika i dr.

Pravni razlozi su npr. stupanje na snagu blažeg zakona, odustajanje od kaznenog progona, najavljeni pomilovanje i dr.

Okrivljenik, da bi ostvario ciljeve koji mu odgovaraju, rabi za svoju obranu prava suprotna zakonu na aktivan i pasivan način.

Aktivna prava obrane su npr. pravo predlaganja i oduzimanja različitih procesnih radnji (dokaza, podnošenje pravnih sredstava, zahtjeva za izuzeće i promjena u nadležnosti itd.).

Pasivna prava obrane su npr. šutnja s kojom okrivljenik može sabotirati kazneni postupak i takvim procesnim ponašanjem dovesti do toga da zbog okrivljenikove šutnje postupak prikupljanja dokaza može biti teži i dugotrajni.

Postoji dosta slučajeva iz prakse koji se odnose na zlouporabu prava okrivljenika.

Na primjer ako se istraga vodi protiv više okr. od kojih je samo jedan na slobodi, a taj koji je na slobodi učestalo podnosi zahtjev za izuzeće istražnog suca i predsjednika suda. Okrivljeniku je poznato da je pritvor vremenski ograničen i da istražni sudac ne može poduzimati radnje dok se ne riješi zahtjev o njegovom izuzeću. Zahtjev bude odbijen, ali se čeka pravomoćnost, jer protiv toga rješenja po čl. 39. st. 4. u istražnoj fazi postupka postoji posebna žalba. Time je okrivljenik, koji je nedostupan суду, povrijedio odredbu čl. 10. ZKP-a i u naravi odugovlačio postupak u odnosu na druge optuženike koji su u pritvoru. U svakom slučaju protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće prihvata nije dopuštena žalba, a u slučaju kada je takvo rješenje doneseno nakon podignuća optužnice, ako je zahtjev za izuzeće odbijen može se pobijati žalbom na presudu.

Optuženici imaju pravo da izazivaju sumnju u pristranost suca, članova vijeća, državnog odvjetnika i njihovih zamjenika. Međutim, ako se takav zahtjev stavlja sukcesivno jedan po jedan, prvo za jednoga, pa zatim za drugoga, pa zatim za trećega itd. ili se zahtjev za izuzećem ponavljanju svaki put uz isto ili drugačije obrazloženje, s naznakom da su za tu okolnost „saznali upravo sada“, tim se svaki puta manipulira s početkom glavne rasprave, pa se u takvom ponašanju prepoznaje zlouporaba procesnog prava iz čl. 10. st. 2. ZKP-a i sud u takvom slučaju treba primijeniti odredbu čl. 10. st. 3. ZKP-a, te okrivljenicima onemogućiti višekratno traženje izuzeća predsjednika vijeća i drugih osoba, zbog toga što je isto protivno postizanju učinkovitosti kaznenog postupka. Izuzeće predsjednika suda i drugih sudaca koji ne postupaju u predmetu, upućuje na namjeru optuženika da zlouporabi pravo na neograničeno postavljanje zahtjeva za izuzeće i time odugovlači postupak.

Ukoliko zahtjevi gdje je utvrđeno da se vrši zlouporaba prava budu podneseni nakon početka glavne rasprave, sud će ih odbaciti sukladno čl.

39. st. 5. , u svezi s čl. 38. st. 5. ZKP-a. Međutim, ako su podneseni prije početka glavne rasprave, sud će optuženiku uzvratiti pravo na radnju traženja izuzeća suca i drugih na temelju čl. 10. st. 2. i 3. ZKP-a.

Zlouporaba procesnih prava na strani obrane vrlo često je vezana nastojanjem za istekom roka krajnjeg dosega pritvora.

Nije rijedak slučaj da u takvim situacijama kada se okr. nalazi u pritvoru i gdje je isto istek pritvora relativno blizak, na samoj glavnoj raspravi dođe do otkaza punomoći branitelju koji se nalazi u tom postupku. Otkaz punomoću je dopušten u postupku. Međutim, ako se to dogodi u trenutku kada sudac misli započeti s glavnom raspravom i time se isključe uvjeti za takav početak, jer se radi o okr. koji se nalazi u pritvoru ili okr. koji mora imati branitelja po čl. 65. ZKP-a, za postavljanje novog branitelja po službenoj dužnosti ili izabranog branitelja treba vremena, jasno je da se u takvom slučaju radi o zlouporabi prava.

Temeljem čl. 306. u slučaju kada obrana nije obvezna, glavna rasprava će se provesti u odsutnosti branitelja pod pretpostavkom da je okr. u vrijeme rasprave imao branitelja, da je branitelj uredno pozvan na glavnu raspravu, da nije došao na glavnu raspravu i nije obavijestio sud o razlozima spriječenosti čim je za njega saznao (nije opravdao izostanak) ili ako branitelj bez odobrenja napusti glavnu raspravu. Sud u tom slučaju odmah poziva okr. da uzme drugog branitelja. Zahtjev da okr. odmah uzme branitelja treba biti u roku primjerenom za dolazak novog branitelja i njegovo postupanje. Ukoliko okr. to ne učini, vijeće može odlučiti da se glavna rasprava održi bez branitelja pod uvjetom da utvrdi da odsutnost branitelja ne bi štetila za obranu. Rješenje vijeća unosi se u zapisnik s glavne rasprave, a protiv takvog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

Međutim, ako u slučaju obvezne obrane ne postoji mogućnost osiguranja branitelja, glavna se rasprava odgađa.

U jednom našem predmetu (Sečujac) branitelj se dogovarao s optuženikom, te napustio glavnu raspravu u času kada su optuženici trebali iznijeti svoju obranu (očitovali su se da se ne osjećaju krivima), dakle vršio zlouporabu svoga prava u postupku s ciljem opstrukcije i sprječavanja okončanja glavne rasprave, zbog istjecanja krajnjeg roka pritvora. U takvoj situaciji sud je opravdano zatražio da se okr. postavi branitelj po službenoj dužnosti, što je i učinjeno, ali sud postavljenom branitelju nije ostavio odgovarajuće vrijeme da može izvršiti uvid u spis zbog pripreme obrane, na koji način je sud povrijedio pravo obrane okr., što je utjecalo i moglo utjecati na presudu iako je okr. taj isti branitelj branio tijekom istražnog postupka. Nakon toga okr. traži da ga brani drugi izabrani branitelj, što vijeće temeljem čl. 10. st. 2. ZKP-a odbija smatrajući da je sud dužan postupak provesti bez odgovlaženja i onemogućiti svaku zlouporabu prava koja

pripadaju sudionicima u postupku. Međutim, sud svu komunikaciju u ovom predmetu vodi s izabranim braniteljem, zbog čega je branitelj po službenoj dužnosti potpuno opravdano tražio razrješenje te dužnosti, u času dolaska u sudnicu branitelja s ogovarajućom punomoći, koju je potpisao otac okr. i koji traži da se rasprava odgodi kako bi branitelj s odgovarajućom punomoći mogao proučiti predmetni spis.

U konkretnom slučaju sud je pokušao spriječiti zlouporabu prava koju je vršio okr. sa svojim braniteljima u kaznenom postupku, ali je u tom slučaju počinio bitnu povrjetu odredaba kaznenog postupka, jer je okr. uskratio pravo na obranu. Zakon ne predviđa mogućnost kažnjavanja sudionika uskratom prava na obranu, jer bez obzira što su na djelu glavne rasprave do donošenja presude bila nazočna dva branitelja, jedan postavljen po službenoj dužnosti i drugi koji je izabran od optuženika, zbog svega naprijed navedenog okr. ipak nije imao obranu na koju je po zakonu imao pravo.

Ima dosta slučajeva da tužitelj u tijeku glavne rasprave, a najčešće na kraju dokaznog postupka, utvrdi da izvedeni dokazi pokazuju da se izmijenilo činjenično stanje izloženo u optužnici, pa vrši usmenu ili pismenu izmjenu optužnice ili podnosi novu optužnicu (čl. 341.st. 1. ZKP-a). U takvim slučajevima optuženik i obrana mogu zlouporabiti svoje pravo da bi postigli svoj cilj, tj. povoljnije rješenje za optuženika (npr. zbog istjecanja krajnjeg roka pritvora optuženik se mora pustiti na slobodu) te tražiti svoje zakonsko pravo, tj. prekid glavne rasprave s obrazloženjem da mora proučiti spis te staviti eventualne dokazne prijedloge. Tu sud vrlo često pravi grješke i dopušta optuženiku i obrani zlouporabu prava ili eventualno u postupku čini bitnu povredu iz čl. 367. st. 3. ZKP-a (ne primjenjuje ili nepravilno primjenjuje koju odredbu ZKP-a ili na glavnoj raspravi povredi pravo obrane, a što utječe ili je moglo utjecati na presudu).

Ako se radi o usmenoj izmjeni optužnice ograničenog opsega i sadržaja, vijeće ne bi trebalo dopustiti okrivljeniku i obrani prekid glavne rasprave. Također ne bi trebalo prekidati glavnu raspravu zbog pripremanja obrane optuženika za izmijenjeni činjenični opis kada je tijekom toga postupka optuženika branio isti branitelj, a izmijenjeno činjenično stanje je utvrđeno temeljem izvedenih dokaza na glavnim raspravama (čl. 341. st. 1. i čl. 342. st. 2. ZKP-a). Međutim, kada se pred sudom pojavi zahtjev optuženika i branitelja za prekidom glavne rasprave ponekad se događaju pogreške od strane suda pa se ne traži izjašnjenje optuženika sukladno čl. 341. ZKP-a, već se jedino uzima očitovanje u smislu odredbe čl. 320. st. 4. ZKP-a te ne pruža daljnja mogućnost optuženiku da iznese svoju obranu u svezi izmijenjenog dijela optužnice ili nove optužnice (spis Sečujac). Ako je optužnica izmijenjena, njen se pisani sastavak ne dostavlja posebno optuženiku, a primjerak nove optužnice dostavlja se optuženiku, međutim,

prigovor protiv te optužnice nije dopušten. Ako se radi o izmijenjenoj optužnici gdje je međusobna veza između prethodne i izmijenjene optužnice beznačajna ili se samo svodi na osobu počinitelja, riječ je o drugom kaznenom djelu i tu treba ili pokrenuti novi postupak ili proširiti optužnicu (čl. 342. ZKP-a). Bitno je da se izmijenjena optužnica temelji na dokazima izvedenima na glavnoj raspravi i da nije uvjetovana novim dokazima te da nije došlo do otkazivanja punomoći branitelju nakon toga. U takvom slučaju sud je dužan onemogućiti zlouporabu prava branitelju i optuženiku na odgovlačenje postupka te odbiti njihov zahtjev za prekid glavne rasprave bez obzira što branitelj zahtjeva odgodu rasprave da bi mogao proučiti spis i staviti eventualne dokazne prijedloge, jer je u konkretnom slučaju činjenično stanje dovoljno utvrđeno, a optuženiku treba omogućiti da u odnosu na izmijenjeni dio optužnice da svoju obranu.

Događa se da je branitelj okr. u zimskom periodu izabrao osobni automobil kao prijevozno sredstvo, pa je u takvoj situaciji morao znati da će uvjeti vožnje biti nepovoljni, zbog čega može kasniti ili ne doći na glavnu raspravu i to ne može biti opravdan razlog za povrat u prijašnje stanje, kao i nedolazak branitelja na glavnu raspravu, kao i u situacijama kada je bio zauzet drugom raspravom. I u navedenim slučajevima branitelj okr. može zlouporabiti svoje pravo te time odgovlačiti kazneni postupak.

Česta zlouporaba procesnih prava stranaka je manipulacija s rokovima i primanjem pismena. Propuštanje roka za žalbu na presudu zbog toga što okr. koji je bio u pritvoru preko svoje supruge traži drugog branitelja, jer obranom svog dosadašnjeg branitelja nije bio zadovoljan, ne može se uzimati kao opravdan razlog za povrat u prijašnje stanje.

b) ZLOUPORABA PRAVA DRŽAVNOG ODVJETNIKA

Češća je zlouporaba prava obrane u kaznenom postupku nego zlouporaba takvog prava od strane državnog odvjetnika. To je zbog toga što državni odvjetnik u kaznenom postupku štiti zakon, a branitelj štiti svog branjenika i ne mora gledati toliko javni interes.

Državni odvjetnik može zlouporabiti pravo na glavnoj raspravi na način da postavlja pitanja okr. ili svjedocima koje ispituje kada vodi prikrivenu istragu za neka druga kaznena djela ili nekog drugog okrivljenika koji nije optužen, a protiv istog je vođena istraga. Takva postupanja državnog odvjetnika često sud ne može suzbiti jer ne može razjasniti čemu su ustvari usmjereni pitanja, je li prema razrješavanju tog konkretnog predmeta koji je u tijeku ili nečega drugoga. Obično su pitanja mudro formulirana, pa tek kasnije kada se dođe do odgovora, vidi se da se radi o prikrivenoj istrazi i da se time krši ono jedno od temeljnih prava osoba protiv kojih se vodi postupak, da te osobe točno i određeno znaju za koje

kazneno djelo se protiv njih postupak vodi i da daju odgovore upravo vezano za to kazneno djelo.

Zna se dogoditi da državni odvjetnik predloži zbog izmijenjenog činjeničnog stanja iznijetog u optužnici pred sam završetak dokaznog postupka izmjenu optužnice ili podnošenjem nove optužnice. Tu optuženi i obrana mogu zatražiti prekid glavne rasprave s obrazloženje da moraju proučiti spis te staviti eventualne dokazne prijedloge, a što dovodi do odugovlačenja kaznenog postupka gdje stranke zlouporabljaju svoja prava zbog postizanja povoljnijeg rješenja za okrivljenika.

III.PITANJE SPRJEČAVANJA I SANKCIONIRANJA, ZLUPORABE PROCESNIH PRAVA STRANKA

Ovo pitanje rješava se represivnim i preventivnim propisima

Preventivni i represivni propisi zlouporabe procesnih prava pojavljuju se kao opisi koji tipiziraju neko procesno ponašanje kao zlouporabu procesnog prava čl. 300. st. 3. ZKP-a. „...branitelju koji poslije kazne nastavi narušavati red može vijeće uskratiti daljnju obranu“ čl. 347. st. 2. ZKP-a. „...predsjednik vijeća može, nakon prethodnog upozorenja, prekinuti osobu koja u svom govoru vrijeđa javni red i moral ili vrijeđa drugoga ili se upušta u ponavljanje ili izlaganja koja nemaju veze s predmetom“. Disciplinski pritvor se može odrediti temeljem čl. 102. st. 3. ZKP-a, okrivljeniku koji izbjegava doći na glavnu raspravu, a uredno je pozvan, a isti može po odredbi čl. 108. st. 2. ZKP-a, trajati najdulje mjesec dana.

a) Represivni propisi su usmjereni protiv počinitelja zlouporaba i njima se općenito zabranjuje zlouporaba nekog procesnog prava ili ovlasti pri čemu se takva zabrana može odnositi na sva ili na određena procesna prava. Odredbom čl. 347. st. 2. ZKP-a je propisano da predsjednik vijeća može, nakon prethodnog upozorenja, prekinuti stranku koja u svojem govoru vrijeđa javni red i moral ili vrijeđa drugoga ili se upušta u ponavljanja ili irelevantna izlaganja (može joj oduzeti pravo završnog govora na raspravi). U zapisnik o glavnoj raspravi mora se navesti da je govor bio prekinut i zašto je bio prekinut. Temeljem čl. 300. st. 3. ZKP-a isto kako branitelju ili punomoćniku koji poslije kazne nastavi narušavati red na raspravi, vijeće može „uskratiti daljnju obranu, donosno zastupanje na glavnoj raspravi...“ a plaćanje troškova za odgodu rasprave naložiti krivcu.

b) Preventivni popisi zlouporabe procesnog prava stranaka odnose se na isključenje vršenja nekog procesnog prava ili ovlasti unutar određenog roka, nakon određenog roka ili nastupa rezolutivnog uvjeta. Npr. u cilju sprječavanja kolizije između pritvorenika i ostalih počinitelja u

zločinačkoj skupini, omogućuje istražnom sucu da odredi privremenih nadzor razgovora pritvorenika i branitelja (čl. 69. st. 2. ZKP-a), a broj istovremenih branitelja jednog okr. ograničava na tri (čl. 63. st. 2. ZKP-a).

Kod određivanja pojedinih slučajeva procesnog ponašanja kao zloupotreba procesnog prava zakonodavac ne koristi jednoznačajnu jasnu metodu. Zbog toga su suci često u nedoumici oko sankcioniranja procesne zloupotrebe, a neki dovode u pitanje i svoje opće ovlasti da to učine.

Opći minimum kod zloupotrebe procesnog prava mora sadržavati supstativni i atributivni element.

a) *supstativni element je korištenje nekog procesnog prava ili ovlasti suprotno zakonskom cilju. U konkretnom slučaju može ga propisati zakonodavac, a može ga utvrditi i sudac nakon što sadržajno ispita sporno ponašanje stranke i zaključi da je ono protivno propisanom cilju radnje koju je poduzela stranka. Zakon ga može propisati prema kombinaciji objektivnog i subjektivnog kriterija, ali je moguće da se odredi i bez referiranja na motive procesnog sudionika. (npr. brojnost podnošenih zahtjeva za izuzeće suca ili svih sudaca jednoga suda i njihovog predsjednika suda, zbog istih razloga) Međutim, pri utvrđivanju zloupotrebe procesnih prava i ovlasti ne znači da smijemo izostaviti subjektivni kriterij. Polazeći od toga da pojam procesne radnje predstavlja voljno ponašanje procesnog subjekta koji ima određeni procesno relevantni učinak, tada pri ocjenjivanju eventualne zloupotrebe procesnog prava moramo utvrditi i njegov svjesni odnos prema tom ponašanju.*

b) *atributivni element je „opisanost“ cilja procesnog prava koje se može zlouporabiti, izvršavati na način suprotan zakonskom cilju. Opći cilj kaznenog postupka je određen u čl. 1. st. 1. ZKP-a. Kako se događa da tijekom kaznenog postupka stranka podnese neke dokazne prijedloge suprotno cilju kaznenog postupka, takvi dokazi se trebaju odbiti. Zbog toga je zakonodavac čl. 322. st. 4. ZKP-a, naveo primjer takvih neprihvatljivih dokaznih prijedloga koji su usmjereni na očigledno odugovlačenje postupka, a time i na zlouporabu prava.*

Prva skupina takvih prijedloga jesu nedopuseni prijedlozi koji postoje, a odnose se na zakonom zabranjeni način pribavljanja dokaza (čl. 9. ZKP-a) i na dokaze čija uporaba nije po Zakonu dopuštena ili na činjenicu koja se po Zakonu ne može dokazati (čl. 78. st. 1. i 2. ZKP-a).

Druga skupina uključuje nevažne prijedloge i postoji ako je činjenica koju je trebalo utvrditi već utvrđena ili nije važna za odlučivanje ili ne postoji povezanost između te činjenice koju treba utvrditi i odlučnih činjenica ili se ta povezanost zbog pravnih razloga ne može utvrditi.

Treća skupina je sastavljena od neprikladnih prijedloga, a odnosi se na povrjetu zakona u slučajevima kada postoji razlozi za sumnju da se s

predloženim dokazom neka važna činjenica uopće ne bi mogla utvrditi ili bi se to moglo učiniti s velikim poteškoćama ili u slučaju da se taj dokaz u prijašnjem tijeku postupka nije mogao pribaviti i vjerojatno je da se neće moći pribaviti niti u primjerenom roku.

Četvrta skupina prijedloga se odnosi na prijedloge usmjerene na odugovlačenje postupka, a takvi su ako je stranka podnijela nejasan prijedlog ili je prema dosadašnjem stanju stvari i radnjama u postupku koje je predlagatelj poduzeo očito da je prijedlog isključivo usmjeren na znatno odugovlačenje postupka. Neki procesni sudionici se mogu procesno ponašati tako da svoje pravo ne koriste za postizanje procesnog cilja (npr. razrješavanje stanja stvari) ili ga koristiti za postizanje protuprocesnog ili izvanprocesnog cilja (na pr. vrijeđanje ili kleveta trećih osoba).

IV. PRAVNE POSLJEDICE ZLOUPORABE PRAVA STRANKA U KAZNENOM POSTUPKU SU:

a) *oduzimanje pravnog značaja konkretnoj procesnoj radnji (njezino odbacivanje ili odbijanje) ili uskrata neke buduće procesne radnje*

Pritom se treba paziti da ne bude povrijeđeno načelo razmjernosti (čl. 16. st. 2. Ustava RH) i ne smije se povrijediti načelo „pravičnog postupka“, što je srž procesnog prava.

b) *Izricanje posebne procesne kazne za određeni oblik procesne zlouporabe (čl. 167. st. 1. ZKP-a) „sud može u tijeku postupka kazniti novčanom kaznom do 20.000,00 kuna branitelja, opunomoćenika ili zakonsku zastupnicu oštećenika kao tužitelja ili privatnog tužitelja, ako su njegovi postupci očito upravljeni na odugovlačenje kaznenog postupka. Rješenje o kažnjavanju može se pobijati posebnom žalbom koja zadržava izvršenje. Hoće li doći do primjene navedene novčane kazne odlučuje sud. Dakle zakon prepušta suda ocjenu o tome jesu li postupci navedenih osoba očito upravljeni na odugovlačenje kaznenog postupka.*

c) *Zlouporabe procesnih prava stranka jedne i druge stranke su uvijek usmjerene određenom cilju. Protekom vremena izbljeđuju i gube se dokazi, a oštrica pravde otupljuje.*

d) *Dolazi do istjecanja krajnjeg dometa vremena pritvora. Okrivljenik se pušta na slobodu i postaje neizvjesno hoće li ikada pravno odgovarati.*

e) *Višestruka zlouporaba prava stranka, ukoliko je sud ne sankcionira, dovodi do odugovlačenja kaznenog postupka, a što može dovesti do zastare, a time i do toga da počinitelj ne odgovara za počinjeno kazneno djelo.*

f) Dolazi do proširenja optužnice na način da se ne dopušta sudu da okonča započeti postupak koji je započeo optužbom s jednim određenim ciljem s kojim je predmetni kazneni postupak i krenuo. To se događa u slučajevima kada državni odvjetnik kroz fazu glavne rasprave vodi prekrivenu istragu za istog okrivljenika za neko drugo kaznenog djelo ili prikrivenu istragu za druge osobe, zbog čega dolazi do proširenja optužnice i do odugovlačenja kaznenog postupka i zlouporabe prava.

g) Državno odvjetništvo u pojedinim slučajevima a što je danas naočito aktualno, ne dopušta suđenje u odsutnosti za kaznena djela ratnog zločina, čime dovodi do odugovlačenja kaznenog postupka, pa i u slučajevima kada izvanraspravno vijeće donesi rješenje o suđenju u odsutnosti, na koje državno odvjetništvo, bar kod Županijskog suda u Vukovaru, u ovim slučajevima uvijek izjavljuje žalbu.

V. ZAKLJUČNO,

Zaključno ističem da iskorištavanje prava zbog svrha suprotnih zakonskom cilju, prekoračenja propisanih granica u primjeni prava, neizvršavanje obveza u svrhe suprotne onima zbog kojih su propisani predstavljaju zlouporabu prava stranaka u kaznenom postupku koje sud po službenoj dužnosti mora spriječiti, vodeći računa da stranke u kaznenom postupku mogu imati različite taktičke zamisli, pa je potrebno na nedvojben način utvrditi i ocijeniti je li te zamisli idu uvijek za zlouporabom prava.

Vukovar, 20. lipnja 2006.

ZANIMLJIVOSTI

ZANIMLJIVOSTI

I. STRAH KOČI PAMĆENJE

Izvor: Vjesnik, 6. veljače 2005. godine, autor: Lidia Černi

Ljudi se vrlo teško prisjećaju vlastitih traumatskih doživljaja. Srećom, za to postoje mnogi obrambeni mehanizmi u čovjeku. No, u trenucima najvećeg stresa i najhrabrijima popuste kočnice. Nedavna su istraživanja američkih znanstvenika pokazala da vojnici podvrgnuti zastrašujućem ponašanju ispitivača tijekom lažnih ispitivanja, drugi dan ili kasnije nisu uspjeli identificirati ispitivača. Drugi su pogriješili čak i spol.

To otkriće bacilo je ozbiljnu sumnju na pouzdanost svjedočenja žrtve u slučajevima koji uključuju psihološku traumu.

Brojne studije ispitivale su točnost sjećanja traumatskih događaja, no istraživanje se često odbacivalo kao ishitreno i nedovoljno intenzivno da bi simuliralo traumu stvarnog života. Ostale studije sugeriraju da snažno, osobno iskustvo može proizvesti gotovo fotografsko sjećanje, nešto što se često pokazalo točnim u sudskim procesima i što se u sudnici često pretpostavlja. Neki znanstvenici, međutim, misle da je to iluzija. Ljudi bježe od takvih iskustava osjećajući da nikad neće zaboraviti što se dogodilo, smatraju stručnjaci, ali brkaju da će se razmišljanjem sjetiti detalja.

Znanstvenici sa Sveučilišta Yale dobili su »dokaz« koji potječe iz istinskih stresnih situacija u američkoj vojsci. Naime, proučavali su ponašanje više od 500 vojnika, mornara i pilota u »školama preživljavanja« - tri umjetno stvorena kampa za ratne zarobljenike, koje vodi i djelomično financira američka vojska.

Vojnici prosječne dobi od 25 godina, uvježbavani su da podnesu mentalni i tjelesni stres u zarobljeništvu. Nakon 48 sati bez hrane i sna, bili su podvrgnuti intenzivnom ispitivanju. Polovicu ispitanika fizički su zastrašivali, što je rezultiralo znacima snažnog psihološkog stresa. Rad srca bio je im vrlo ubrzan, visoko su porasle razine adrenalina i kortizona uz istodobni pad razine spolnih hormona.

Dvadeset i četiri sata nakon što su napustili kamp, vojnici su trebali identificirati svoje zlostavljače. Nekima od njih predviđen je red od 15 osoba, nekima niz fotografija, a trećoj grupi samo pojedinačne fotografije. Sudionike su pitali da na skali od jedan do deset označe koliko su uvjereni da su odabrali pravu osobu koja ih je podvrgla ispitivanju.

Mnogi od tih lažnih ispitivača pojavili su se uživo ili snimljeni na fotografiji u vojnoj uniformi. Neki su nosili istu odjeću koju su imali i tijekom ispitivanja.

Odgovori svih grupa bili su uglavnom netočni. Samo je 30 posto moglo u nizu pronaći svog zlostavljača, njih 34 posto prepoznalo ga je u nizu fotografija, a 49 posto na pojedinačnim fotografijama. Ako je ispitivač bio u istoj odjeći, time je povećan postotak točne identifikacije na 66 posto.

Tridesetorica ispitanika pogriješila su spol zlostavljača, a oni podvrgnuti fizičkom zastrašivanju najteže su prepoznavali one koji su ih ispitivali.

Psiholozi s Kalifornijskog sveučilištu u Irineu provjerili su točnost tih podataka, i ustvrdili da je studija jedinstvena, jer je stres bio snažan i stvaran. To ispitivanje potvrdilo je da jak stres ostavlja kobne posljedice na pamćenje.

II. ŠTO BISMO MI BEZ FREUDA

Izvor: Vjesnik, 13. svibnja 2006. godine, autor: Lidia Černi

Stoljeće i pol od rođenja oca psihoanalize Sigmunda Freuda

Mnogo je više ljudi koji vjeruju u čuda Bogorodice nego u postojanje nesvjesnog », govorio je Sigmund Freud, otac psihoanalize, čija se 150. obljetnica rođenja obilježava ove godine.

U mjestu Freibergu (tada u Austro-Ugarskoj, danas je to Pribor u Češkoj) 6. svibnja 1856. godine rođen je Sigmund Freud, a njegovoj će obljetnici biti posvećeno stotinjak međunarodnih manifestacija, pod motom »Otkrivanje 21. stoljeća«. U obilježavanju tog jubileja sudjeluju Freudov muzej, Društvo i Privatna zaklada Sigmunda Freuda u Beču.

Brojni biografi njegov život uglavnom opisuju kao »miran i bez uzbuđenja«. Kako ističu, zanimala ga je jedino psihoanaliza.

Zbog njezina temeljnog karaktera, mnogi analitičari Freudovu 'misiju' uspoređuju s djelom Karla Marxa. No, dok se Marx bavio proučavanjem ekonomске snage društva, Freud je istraživao ono što se nalazi iza toga - strukturu ljudskog duševnog života.

Sigmund Freud

Otar psihoanalize zamalo je bio ubijen u jednom od koncentracijskih logora, jer je tek 1938. Freud postao svjestan životne opasnosti u kojoj je bio kao Židov, pa je potkraj života odselio iz Beča u London. Tamo je i umro godinu kasnije, 23. rujna 1939. posljedica raka u ustima.

O njegovu dolasku u Englesku postoji jedan jedini tonski zapis. Freud je naime bio izjavio: »U starosnoj dobi od 82 godine zbog njemačke invazije napustio sam svoj dom u Beču i došao u Englesku gdje ću nadam se, u miru, skončati svoj život.«

Iza sebe je ostavio epohalno djelo, slažu se stručnjaci. Još za života, psihoanaliza koju je razvio pobrala je lovoričke, kao terapija duševnih bolesti prakticira se u cijelom svijetu. I još više od toga, učenje o nesvjesnom definitivno je odredilo sliku modernog čovjeka 20. stoljeća. Veći dio Freudovih radova proteklih je desetljeća prerađen, no on je i dalje najvažniji autor

znanstvene teorije psihanalize. Mnogi su se nakon njega bavili problemom psihanalize, a neki poput Ericha Fromma i kritikom suvremenog društva.

Najvažnija Freudova spoznaja glasi: Ljudsko razmišljanje i djelovanje ne regulira ljudski um, nego je ono uvjetovano nesvjesnim motivima. Njegovim slikovitim jezikom rečeno, to znači da ja nije - moje ja, čak nije gospodar ni u svojoj kući. Uostalom, to potvrđuju moderna ispitivanja mozga. Utvrdio je i da se u podsvjesnim, potisnutim željama skrivaju brojne duševne bolesti.

Posebice se to odnosi na seksualne želje koje vuku korijene iz djetinjstva. Freud je osobno patio od simptoma histerije, tvrdio je da je »granica između bolesnog i normalnog ponašanja prilično tanka

«. No, prema mišljenju njegovih analitičara, napravio je i neke pogreške. Naročito su problematične dvije Freudove teze - teorija ženske seksualnosti danas se smatra zastarjelom, kao i teza o Edipovu kompleksu, odnosno pretpostavka da je svaki sin zaljubljen u svoju majku i da oca doživljava kao suparnika.

Stručnjaci danas vjeruju kako Edipov kompleks danas nema tako veliki značaj koji mu je pridavao Freud. No, vezano uza sve njegove fundamentalne teze, treba imati na umu da ih je oblikovao početkom 20. stoljeća, u doba kad je seksualnost bila tabuizirana, a on je razotkrivao kako funkcioniра ljudska psiha.

Bio je čovjek visoka intelekta, načitan i dobro obrazovan. Uz psihijatriju, zanimali su ga kultura, povijest, mitologija i etnologija. Želio je otkriti vezu između individualne bolesti i njezinih društvenih praznaka. Kao prosvjetitelj htio je da psihanaliza kao sustav pomogne čovjeku u vlastitoj spoznaji kako bi se mogao osloboditi samorazočaranja, strahova i iracionalnosti.

Danas se psihanaliza sve više približava drugim znanostima, osobito neuroznanosti koja se izrazito razvila posljednjih desetljeća. Moderna znanost danas traži vezu između psihanalize i neuroznanosti i u tome već ima određenih rezultata koji pokazuju kako se pojedine strukture u mozgu mijenjaju upravo nakon primjene psihanalize i psihoterapije.

Dometi Freudova znanstvenog uvida dalekosežniji su no što se mislilo iako je ta veza još u začetku. No, mnogi vjeruju da će je budućnost zasigurno potvrditi.

OBILJEŽAVANJE FREUDOVE GODINE

Jedan od važnijih projekata Freudove godine bit će izložba Freud Cartoons 2006., s tematskim karikaturama objavljinim od 1928. godine u magazinu New Yorker.

Putujuća izložba započela je u travnju u New Yorku. Još jedna velika izložba posvećena slavnom bečkom psihijatru održana je u talijanskoj Gorici, gdje je 11. ožujka održan simpozij na temu »Aktualnost i neaktualnost«.

Muzej Sigmunda Freuda, u kojem se do 28. veljače mogla razgledati izložba umjetnika iz austrijske psihijatrijske bolnice Gugging, predstavio je u travnju svoju zbirku suvremene umjetnosti u više gradova SAD-a.

U Beču je 5. svibnja otvorena tematska izložba »Kauč: O mišljenju ležećke«, koja se bavi nastankom psihanalitičkog scenarija i značenjem i funkcijom tog

udobnog komada pokućstva kroz vremenske mijene. Veliki broj predavanja i simpozija bit će posvećen različitim aspektima Freudova djela.

GENERAL ILI MINISTAR?

Još dok je bio dijete roditelji su uočili da je mali Sigmund izrazito bistro dijete, te je stoga uživao i poseban status unutar obitelji. Iako su živjeli u malenom stanu sa sedmoro djece, Sigmund je imao vlastitu sobu i uljnu svjetiljku, dok su ostala djeca u obitelji za rasvjetu pri učenju koristila svijeće.

Kao dijete maštao je o tome da postane general ili ministar, ali kako je bio Židov bilo mu je dopušteno baviti se samo medicinom i pravom. To ga nije sprječavalo da nauči francuski, engleski, talijanski i španjolski i posveti se proučavanju djela poznatih pisaca i filozofa, posebice Nietzschea, Hegela, Shakespearea i Kanta.

Godine 1873. odlučio je studirati medicinu, iako je htio postati odvjetnik, te upisuje studij medicine na bečkom sveučilištu. Tu će upoznati sestrinu prijateljicu Marthu Bernays kojom će se kasnije oženiti. Godine 1877. promjenio je svoje ime Sigismund Schlomo Freud u Sigmund Freud. O njegovoj mladosti malo se zna jer je uništavao spise na osnovu kojih bi se moglo dozнати više. Spisi koji su nastali kasnije bili su pohranjeni i brižno čuvani u Freudovu arhivu koji je bio dostupan samo njegovu osobnom životopiscu Ernestu Jonesu i nekolicini psihanalitičara koji su mu bili bliski.

ŠTO ŽENA ZAPRAVO ŽELI

»Veliko pitanje na koje nije dan odgovor i na koje nisam ni sam u stanju odgovoriti poslije trideset godina istraživanja ženske duše glasi: Što žena zapravo želi?«...

»Muškarac je sretan s bilo kojom ženom dok je ne zavoli... »Prepostavljamo da u čovjeku postoje samo dvije vrste nagona - oni koji teže održanju i ujedinjenju - zovemo ih eroški,... ili seksualni, sa svjesnim proširenjem popularnog pojma seksualnosti, - i oni drugi koji teže razaranju i ubijanju, njih smo sabrali pod imenom nagona za agresijom ili destruktivnog nagona... Tako je i u nagonu ljubavi usmjerrenom na objekte potreban jedan dodatak nagona za ovladavanjem ako se želi dokopati svoga objekta... (Iz pisma »Zašto rat« upućenog Albertu Einsteinu).

»Idealno stanje bilo bi takva zajednica ljudi koji su svoj nagonski život podredili diktaturi uma...«

OČUVANJE ENERGIJE NAGONA

Freud je vjerovao da svatko od nas posjeduje određenu psihičku energiju koju stvaraju urođeni nagoni. To je tumačio zakonom o očuvanju energije. Perspektiva ekonomičnosti uključuje distribuciju, transformaciju i utrošak emocionalne energije.

Nagonski impulsi funkcioniraju po principu ugode - oni traže trenutačno pražnjenje (ispunjeno) s namjerom održavanja što manje napetosti. Ovaj tip pražnjenja energije nazvan je primarnim procesom jer se vjeruje da je to izvorni način funkcioniranja psihičkog aparata, pri čemu je on skriven, a očituje se u snovima i psihijatrijskim simptomima. Freud je vjerovao da primarni proces mišljenja »ne uzima u obzir uobičajena ograničenja vanjskog svijeta i društvenog okruženja« i, štoviše, ignorira ograničenja postavljena vremenom i prostorom. Primarni proces mišljenja vidimo u aluzijama, analogiji, fantaziranju, a osobito u poeziji, dosjetkama, šalama i snovima.

SIGI I MARTHA

Iako različitih karaktera, ljubav Sigmunda i Marthe bila je čvrsta. Sigmund 1885. godine u ljubavnom zanosu piše svojoj zaručnici: »Princezo, moja mala princezo, kako će to biti lijepo. Dolazim s novcem, ostajem dulje i donosim ti nešto lijepo. A onda ću u Pariz, da postanem velik, potom ću se oženiti tobom i lječiti neizlječive neurotične slučajeve, a uz tebe ću sam ostati zdrav i ljubiti te.«

Ona mu odgovara: »Sigi, moj Sigi, jučer sam prvi put izgovorila tvoje ime. Dragi moj, sretna sam, sretnija nikad u životu nisam bila.«

Freud i njegova supruga Martha

Čini se da je vladala idila, no Sigi je zbog svoje pretjerane organiziranosti bio dosadan muškarac. Svaki je dan »štucao« bradu i brkove kod istog brijača, svake subote kartao s istim društvom, a nakon 11 godina braka, u koji je ušao poslije petogodišnjih zaruka, više nije bilo intimnosti. Martha se posvetila odgoju šestero djece, a Freud je danonoćno radio na svojim »slučajevima«...

PSIHOANALIZA U HRVATSKOJ

Profesora Stjepana Betlheima, psihijatra i psihanalitičara, člana Bečkog psihanalitičkog društva, smatra se ocem hrvatske psihanalize. Prije II. svjetskog rata u Hrvatskoj je pokrenuta psihanalitička praksa, no tijekom rata je prekinuta. Tek dolaskom na Kliniku za neuropsihijatriju Kliničkog bolničkog centra Zagreb (Rebro) pedesetih godina prošlog stoljeća, prof. Betlheim okuplja oko sebe grupu psihijatara kojima je osigurao analitički trening, a oni su dalje poučavali mlade stručnjake. U tadašnjem Centru za mentalno zdravlje, danas Klinici za psihološku medicinu KBC-a Zagreb, uglavnom se učila psihanalitička psihoterapija, a manje psihanaliza.

III. FBI METODE KOJE RAZOTKRIVAJU LAŽI

Izvor: 24 sata, 16. kolovoza 2006. godine, autor: ???

Stručnjaci tvrde kako lažljivca nije teško prepoznati, a "govor tijela" nepogrešiv je i relativno jednostavan detektor laži, no lašce osim po gestikulaciji možemo pouzdano prepoznati i na osnovu toga što i kako govore. Otkrivanje lažljivca na osnovu sadržaja njegove priče teži je, ali siguran način detekcije neistine, a metodom analize rečenica najčešće se koristi FBI. Znanstveno je dokazano da ljudi koji govore istinu daju kratke, direktnе i jasne odgovore. Suprotno njima, čovjek koji laže primjenjuje "strategiju opširnosti", navodi bezbroj nepotrebnih detalja, preuveličava stvari i preskače bitne informacije, lažac dakle govori puno, a ne kaže ništa.

U jednom slučaju FBI istrage, na pitanje da li je seksualno zlostavljao žrtvu, osumnjičeni je izgovorio više od 300 riječi prije nego što je rekao: "Poričem da sam to učinio!". Istraga je pokazala da je lagao. Laganje iziskuje veliki mentalni i fizički napor, pa se strategija opširnosti odnosi samo na lašca koji je imao vremena isplanirati svoju laž. Ukoliko sugovornik postane sumnjičav, lažac mijenja strategiju i u strahu da će biti raskrinkan pribjegava isprobanim pravilom - "što manje detalja navedem, manji su izgledi da budem uhvaćen u laži". Ljudi koji lažu, uz način na koji grade svoje rečenice, odaju i zamjenice u licu jednine ona i on.

IV. PROFIL UBOJICE

Izvor: Slobodna Dalmacija, 28. listopada 2006. godine, autor: Eda Vujević

Oni ubijaju bez motiva

Maloljetnici često ubijaju iz puke želje za avanturom, za isticanjem, zbog pripadništva grupi, radi samopotvrđivanja... "Nemoguće je u tome uzrastu prepoznati onaj okidač koji će od 'malo čudnog' ili zbunjenog adolescenta učiniti ubojicu", kaže dr. Mijo Milas, psihijatar i dugogodišnji sudski vještak

Premda samo tri posto ubojstava u Hrvatskoj otpada na ona koja su počinili maloljetnici, mlađi ubojice redovito izazivaju veliku društvenu pažnju. U posljednjih desetak godina u Hrvatskoj je oko tisuću ljudi bilo optuženo za kazneno djelo ubojstva, a među njima je bilo samo 3,64 posto maloljetnih osoba, no kad god maloljetnik nekome oduzme život, kakvi god bili njegovi motivi, javnost se opravdano pita - što je to tako mlade ljudi može navesti na tako strašan zločin?

Neponovljiv čin

Stručnjaci koji prate forenzičko psihijatrijske aspekte zločina slažu se u jednom - ne postoji jedinstven tip maloljetnog ubojice jer je svako ubojstvo posebno i predstavlja neponovljiv osobni čin. Skupina stručnjaka u psihijatrijskoj bolnici u Popovači, koja je dom i za osuđene ubojice, pratila je čitav niz mlađih ubojica i slaže se kako je specifičnost maloljetničkog kriminala, a osobito specifičnost maloljetničkog ubojstva u motivaciji. Posebnost je u tome što samo ubojstvo i način njegova izvršenja kod vrlo mlađih ljudi nisu odraz motivacijskih mehanizama. Drugim riječima, maloljetnici često ubijaju bez 'pravog motiva', često iz puke želje za avanturom, za isticanjem, zbog pripadništva grupi, radi samopotpričavanja...

Šok do šoka

Mladi ljudi i djeca su impulzivni i to ih određuje tijekom odrastanja - kaže doc. dr. Mijo Milas, psihijatar i dugogodišnji sudski vještak. - No treba reći još nešto, a to je da čovjek jest agresivno biće i da se tijekom rasta i odrastanja uči kontrolirati, no desetak posto ljudi to ipak ne nauči. Uz neke druge, genetske ili socijalne ili psihološke činitelje, takvi mladi ljudi prvo postaju asocijalni, a poslije i antisocijalni. Nemoguće je u tome uzrastu prepoznati onaj okidač koji će od 'malo čudnog' ili zbumjenog adolescenta učiniti ubojicu.

doc. dr. Mijo Milas

Ubojstvo u Dućama, kad su dvojica srednjoškolaca, navodno radi pljačke, provalila u kuću Stipe Dajaka te ga na smrt prebili šipkama, šokiralo je i susjede i školske kolege dvojice 16-godišnjaka. Nijedan od njih nije pokazivao devijantnost u ponašanju, dapače, obojica su iz socijalno sređenih obitelji, nijedan nije prethodno bio uveden u policijske dosjee, jedan od njih je prije godinu dana bio odlikaš u Zdravstvenoj školi...

Početkom godine šok je izazvao mlađi ubojica Mihovil Viskić (19) koji je u Gradcu nožem usmratio Branimira Mateljaka (18). U isto vrijeme počelo je u Zagrebu suđenje studentima Dragana Jungu i Masimu Kršulju koji su s 40 udaraca sjekiricom ubili svoga cimera Antu Vukelića. Epitet najmonstruoznijeg mladog ubojice u

Hrvatskoj stekao je Srđan Mlađan koji je kao maloljetnik ubio gimnazijalku u Sisku, a tijekom bijega iz zatvora ubio je i policajca, sve to prije svog 21. rođendana. Marijan Zlatković je početkom 2004. godine, dva dana prije svog 18. rođendana, u Vetovu kod Slavonskog Broda maljem ubio svoju majku te teško ozlijedio oca...

Ponašanje Marijana Zlatkovića nakon počinjenog zločina vrlo je slično ponašanju dvojice mladića iz Duća - nakon teškog zločina noć je proveo plešući i zabavljajući se u diskoteci. Dvojica ubojica iz Duća nastavila su danima nakon što

su ubili ujaka omiškoga gradonačelnika 'normalno' ići u školu. Slično je bilo i u Gradcu - Viskić je prvo jednim udarcem nožem teško ranio Branimira Mateljaka, sačekao da se on otkotrija niz padinu, a tad ga, pazeći da se ne isprlja, dokrajčio brojnim ubodima nožem.

'Moralna nakaza'

To je ponašanje emotivno defektnih osoba, osoba koje nemaju nikakvu sučut spram žrtve, nikakvo kajanje ne pokazuju i za njih donekle stoji izraz 'moralnih nakaza' koji se svojedobno koristio - kaže dr. Milas. - No bojim se kako ćemo ovakvih zločina imati sve više. Moralni raspad našeg društva je vidljiv, zločin više nije sramotan biljeg koji nose i ubojica i njegova obitelj, zajednica ne prenosi mладимa poruku kako je ubojstvo najveći grijeh koji pogarda i počinitelja i sve njegove, djeca su od malih nogu pred ekranom koji prenosi sadržaje koji ih uzinemiruju. U tim serijama sva je koncentracija na izvršenju zla, na krvi, utrobi, noževima, a ne na posljedici niti na kazni. Kod one djece koja imaju patološke osobine, začas se to zlo aktivira i postaje zločin. K tome, ovo društvo obilježeno je nedavnjim ratom kad je oduzeti nekome život bila ne samo obična nego često i poželjna stvar, stvar od višeg interesa.

Mihovil Viskić je nepravomoćno osuđen na deset godina zatvora za ubojstvo svog sumještanina Branimira Mateljaka. On je ubojstvo priznao, a iz njegova iskaza i iz vještačenja vidljivo je da taj mladi čovjek ima teške i višestruke poremećaje emocionalnosti.

O motivima okrutnog zločina postojalo je više verzija: od 300 kuna koje je mlađi vaterpolist Mateljak navodno imao u džepu do ljubomore koju je Viskić osjećao spram vršnjaka koji je bio znatno omiljeniji, uspješniji,

privlačniji od njega koji je u djetinjstvu izgubio oko pa je nosio stakleni nadomjestak. Istina o motivima isplivala je tek nakon šest seansi sa psihijatrom...

Branimir je četiri godine prije fatalnog dana Mihovilu bezazleno, u šali, rekao da je 'kreten'. Narugao mu se kad su imali jedan 14, a drugi 15 godina i - to ga je koštalo glave. Viskić je četiri godine maštao o osveti: svaki svoj promašaj, stvarni ili umišljeni, pripisivao je Mateljaku, paranoidno je umišljao kako mu Branimir 'snuje i čini zlo'. Branimir je postao predmet njegove mračne opsesije...

Za to vrijeme u obitelji se otudio, praktično više nije sa svojima niti komunicirao, boravio je u svojoj sobi gdje je maštao o tome da Branimir nestane i s njime da nestane sva njegova tuga. Obitelj je pokušala angažirati i psihologa, no bez koristi. Fatalnoga dana Viskić je ponio nož sa sobom i Mateljaku dao 'fer' priliku da izbjegne smrt. Upitao ga je tvrdo, bez osmijeha, bez uvoda: "Što ti o meni misliš?", a ovaj je, ništa ne sluteći, smijući se, odgovorio hitajući za svojim poslom: "Mislim da si lud."

Viskić ga je tada usmratio, prvo jednim zamahom nožem po vratu s desne strane, a onda s još sedam uboda kad se Mateljak skotrljao niz padinu. 'Gledao

sam kako se kotrlja dolje', rekao je poslije ubojica. 'Išao sam za njim polako nizbrdo... On je, kad me ugledao, dignuo lijevu ruku jer desnu nije mogao podići zbog rane na vratu, ali nije mi ništa mogao...'

V. O INCESTU DJECA NE LAŽU

Izvor: Slobodna Dalmacija, 28. listopada 2006. godine, autor: Eda Vujević

Stručnjaci tvrde da psihički zdravo dijete nije u stanju izmisliti detaljan opis seksualnog čina, pogotovo ne s ocem

Roditelji u očima svoje djece, kakvi god bili, uživaju osobit status koji je socijalno potenciran seksualnim tabuom. Djeca hoće eventualno "izmisliti" batine, zapuštanje, lagat će da ih se kažnjava glađu, da ih se tjera iz kuće, ali laž o incestu izuzetno je rijetka. Dapače, socijalni radnici s kojima smo kontaktirali ne sjećaju se da su imali slučaj "izmišljenog incesta".

pokrenula. Ona je, naime, pronašla pastorkin dnevnik i, kao što bi učinila većina brižnih pomaјki, pročitala ga od korica do korica. Tamo je na svoj užas pronašla i opise koji su u konačnici rezultirali pritvaranjem njezina muža. Djevojka je tamo opisala scene koje je pomajka protumačila kao seksualne prizore s nepoznatim odraslim muškarcem koji se događaju dok je djevojčica u snu ili u polusnu. Nije trebalo puno da otac postane sumnjivac - djevojčici je očito trebala prilika da se odseli. Treba li povlačenje njenog iskaza tumačiti kao pogrešku sustava ili njegov poraz, pitanje je koje ostaje visjeti u zraku.

Stručnjaci koji se bave seksualno zlostavljanom djecom nisu skloni po vlačenje djevojčice tumačiti kao dokaz da se zlostavljanje nije dogodilo. Dapače, tvrde da su žrtve seksualnog nasilja u obitelji, osobito maloljetne žrtve, u pravilu toliko traumatizirane da odustajanje uopće nije neobično.

Seksualni zlostavljači nisu tipični zlostavljači, oni manipuliraju osjećajem krivnje djeteta i djetetovim osjećajem odgovornosti zbog svega što se dogodilo - kaže Božena Škare, dugogodišnja socijalna radnica i predstojnica solinske ispostave splitskog Centra za socijalnu skrb. Tipično je za djevojčice da žele vjerovati kako sanjaju da im se netko uvlači u krevet One ne mogu prihvatići da je stvarnost i da je taj muškarac njih otac. To je tipično...

Istina je, mnoge žrtve zlostavljenja povlače svoje iskaze naknadno uvidjevši da se ne mogu nositi s mukotrpnim postupkom dokazivanja mnoge odustaju pod pritiskom dominantnog počinitelja, a počinitelji seksualnih zločina u dječjoj sobi vjerojatno su među najmoćnjima spram žrtve. Očevi zlostavljači svojih kćeri uostalom, i čine bludne radnje manipulirajući svojom očinskom ulogom proizvodeći osjećaj krivnje i srama kod žrtve, a obitelji su sklonije takve slučajeve pomesti pod tepih nego istjerivati pravdu.

Traumatični iskazi

Ja sam već iznemogla pokušavajući uvjeriti naš pravosudni sustav kako je potrebno promijeniti način uzimanja iskaza od seksualno zlostavljanog djeteta - dodaje Božena Škare. Do promjene iskaza i dolazi zato što se dijete po pet, šest puta vuče na različite razgovore s različitim ljudima, od policije, istražnog suca, pa sve do sudnice, ako do nje dođe. Struka čvrsto stoji na poziciji da se od djeteta za koje se sumnja daje bilo seksualno zlostavljano, osobito od člana svoje obitelji, iskaz uzme jednom, da ga detaljno, temeljito i odjednom uzme psiholog educiran za takve slučajeve i da onda taj iskaz vrijedi za cijeli tijek postupka. Jedino tako se žrtva dodatno ne traumatizira, i, jedino takvo dijete može ući u psihološko-psihijatrijski tretman.

Svi stručnjaci za problematiku obiteljskog seksualnog nasilja slažu se kako je gotovo nemoguće da dijete izmisli seksualni čin sa svojim ocem. Oni tvrde kako nijedno dijete kojem eventualno već nije dijagnosticirana teška psihička bolest u rangu shizofrenije neće biti u stanju izmisliti detaljan opis seksualnog čina, pogotovo ne sa svojim ocem. Roditelji općenito u očima svoje djece, kakvi god bili, uživaju osobit status koji je socijalno potenciran seksualnim tabuom. Djeca hoće eventualno "izmisliti" batine, zapuštanje, lagat će da ih se kažnjava glađu, da ih se tjera iz kuće, ali laž o incestu je izuzetno rijetka. Dapače, socijalni radnici s kojima smo kontaktirali ne sjećaju se da su oni ili bilo koji njihov kolega imali slučaj "izmišljenog incesta". Seksualno nasilje u obitelji je, to govore i svjetske statistike, kriminal u kojem su tamne brojke najveće pa se računa kako na jedan prijavljeni slučaj dolazi dese tak nepoznatih koji se nikada neće otkriti. Žrtve neprocesuiranih seksualnih zločina teško bez ozbiljne terapije mogu postati cjelovite ličnosti. Ostaju obilježene u sebi, noseći pečat krivnje i odgovornosti za nešto nečasno, a kao posljedicu trpe u najmanju ruku izrazito nisko samopouzdanje.

Božena Škare

Brzo suđenje

Zato je procesuiranje bitno napominje Božena Škare. Suđenje mora biti brzo i učinkovito, presuda mora biti donesena u kratkom roku kakva god ona bila, jer inače žrtva ostaje "visiti". Nažalost, naša suđenja čak i za seksualne zločine zastarijevaju, vuku se po dvije i više godina, nasilnik, naravno, izide iz pritvora odmah, mi odredimo zabranu približavanja djetetu, otac je na slobodi, suđenje traje, traje...

To dijete opetovano dolazi na prvostupanjski postupak, pa drugostupanjski sud odredi novo suđenje, pa sve iz početka... U međuvremenu se žrtva traumatizira, svi oko djeteta gledaju ga sumnjičavo, nasilnik tvrdi ili da dijete laže ili daje to samo tražilo, žrtva tone u sve dublje samoporicanje, dotle da i samo počne sumnjati da joj se išta dogodilo. A vjerovati da se seksualni zločin nije dogodio izuzetno je privlačno, pogotovo ako imate 14 ili 15 godina i u svemu ovisite o drugima...

VI. ZLOSTAVLJANA ČETVRTINA EUROPLJANKI

Izvor: Slobodna Dalmacija, 3. prosinca 2006. godine, autor: Ines Sabalić

Vijeće Europe pokrenulo je kampanju sprječavanja nasilja nad ženama kojoj se pridružuje i Europska unija

U europskim statistikama nasilja u obitelji – koje je u najvećem broju slučajeva ipak nasilje nad ženama - bilježi se i da jedna petina muževa u EU-u relativno redovito udara ili tuče svoje partnerice. U kampanji VE-a pozivaju se zemlje EU-a da same pokrenu slične kampanje

Terry Davis

Jednu četvrtinu žena EU-a je fizički ili seksualno zlostavljao njihov partner, a jedna petina muževau EU-u relativno redovito udara ili tuče svoje partnerice. Sve, pa i nasilje u obitelji koje je, premda ne isključivo, ipak u najvećem broju slučajeva nasilje nad ženama, uredno je zabilježeno u europskoj statistici. Zbog toga je Vijeće Europe tijelo u potpunosti (i povjesnim nastankom i strukturon) odvojeno od Europske unije, ali koje djeluje kao čuvar ljudskih prava u Europi - pokrenulo kampanju sprječavanja nasilja nad ženama, kojoj se pridružuje i EU. Jedna za drugom pozivaju se zemlje EU-a da i same pokrenu slične kampanje. Zasad je najodlučnija Španjolska, a socijalistički premijer Jose Luis Rodriguez Zapatero nazvao je nasilje nad ženama u braku ili partnerskom odnosu "najvećom sramotom suvremene Španjolske". Statistike bilježe da je tamo čak dva milijuna žena otkrilo da je bilo fizički zlostavljan u vezi.

Faktori rizika

Španjolska, primjerice, ima od 2004. godine zakon prema kojem se muževi koji tuku žene kažnjavaju teže nego ranije, ali uz to su uspostavljeni posebni sudovi za ove slučajeve. Također, čak je 90 posto policajaca prošlo odgovarajuću obuku koja uključuje prepoznavanje i reagiranje na obiteljsko nasilje. "Strah, nasilje, poniženje", reakto je Zapatero koji je govorio pred Vijećem Europe prije nekoliko dana o nasilju nad ženama, "nemaju nikakve poveznice s pristojnim društвom u kojem svi želimo i imamo pravo živjeti".

Jose Luis Rodriguez Zapatero

Studija Svjetske zdravstvene organizacije izdvojila je faktore rizika koji se nalaze u društвima gdje muškarci lako dižu ruku na žene. To su patrijarhalna tradicija, stereotipi o muškarcima i ženama, te slabije imovno stanje. Žene koje nemaju sredstava za samostalan život, otrpet će više nego one koje mogu otici, staro je pravilo. Također, u zemljama koje su općenito siromašnije i zaostalije, nasilje je izraženije. U tim društвima, navodi studija Svjetske zdravstvene organizacije, i žene misle da je normalno i opravданo da ih muževi tuku. Pravilo je ipak da je nasilja manje što je zemlja civiliziranjia. Tako je u Japanu samo 15 posto žena izjavilo da su doživjele nasilje, a u Etiopiji 71 posto. Studija naglašava da žene dobivaju batine najčešće od stalnih partnera.

Nasilje koje se dogodi od nepoznatih napadača je, u usporedbi s domaćim, sudeći prema statistikama, vrlo rijetko.

Bacanje, guranje, čupanje

Načini na koje muževi batinama poslužuju žene su mnogobrojni. Studija navodi udaranje šakama, bacanje amo-tamo, guranje u zid, čupanje, ozljede cigaretama ili drugim načinom u koji je uključena vatra, a mnoge prijavljuju i lupanje nogama u glavu i trbuh za vrijeme trudnoće. Također, zbog osjećaja stida ili straha i od partnera i nedovoljne zaštite društva i države, više od polovice žena nikad o tome ne govorii javno. No, neke su rekli da smatraju daje takvo ponašanje njihovih muževa normalno, da je uvijek tako bilo, i da ne mogu zamisliti da je igdje stanje drukčije. Govori li ova studija ipak o tome da je na djelu rat do istrebljenja između muškaraca i žena? Neposredno nakon objavljivanja Studije svjetske zdravstvene organizacije, Terry Davis, predsjednik Vijeća Europe, u Strasbourgu je podsjetio članice Vijeća da poduzmu nešto kako bi se smanjio ovaj problem. "Podsjećam članice da imaju obvezu prema svojim građanima. Podsjećam ih da imaju obvezu zaštititi sve svoje građane, i zato moraju poduzeti sve razumne mjere kako bi preduhitrite, istražile i kaznile sve oblike nasilja u obitelji".

Austrija: Nasilni muževi lete iz kuće

Zemlja koja se pozitivno ističe u ovoj za muškarce sramotnoj situaciji je Austrija. Policija tamo obiteljske nasilnike - izbacuje iz kuće. Preciznije, nastoji se obrnuti situacija u kojima žene, spašavajući glavu, bježe od svojih muževa i nasilnika. Umjesto toga, onaj tko tuče - mora van. Zatim, uspostavljene su službe koje sustavno pomažu žrtvama obiteljskog nasilja. Konačno, pohvaljena je i Slovenija zbog obuke medicinskog osoblja da u bolnicama prepozna znakove i posljedice obiteljskog nasilja.

Manje nasilja – manje duševnih smetnji

Svjetska zdravstvena organizacija tvrdi da žene koje nikada nisu iskusile nasilje u obitelji - ili su ga iskusile statistički rijetko, kao Švedanke ili Amerikanke (što su rezultati prijašnje studije) - žive dulje, kvalitetnije i općenito zdravije. Također, imaju mnogo manje duševnih smetnji, ponajprije depresije, kaže se u toj studiji.

Španjolska: Nasilje nad ženama košta 2,4 milijarde eura

Hrvatska je također članica Vijeća Europe i bit će zanimljivo vidjeti hoće li ovaj poziv imati konkretni odjek. Svjetska zdravstvena organizacija samo je bilježila pojave nasilja nad ženama, ali Vijeće Europe bilježilo je i koliko ono košta: u raznim računima, nasilje nad ženama u Španjolskoj, koja je najbolje istražena, košta 2,4 milijarde eura. Kampanja Vijeća Europe, kojoj je cilj podizanje osjetljivosti na ovaj problem u europskim zemljama, trajaće godinu dana, a ciljat će i vlade, lokalnu samoupravu i nevladine organizacije kako bi zahvatila što šire u društvo.

VII. LOV NA BUDUĆE UBOJICE

Izvor: Slobodna Dalmacija, 3. prosinca 2006. godine, autor: Janko Bekić

Odjel za sprječavanje ubojstava Londonske metropolitanske policije počeo je sastavljati listu sto ubojica i silovatelja – koji bi to tek mogli postati.

Na listi se nalaze imena i pomno razrađeni psihološki profili ljudi koji odgovaraju opisu potencijalnog počinitelja ubojstva ili silovanja. Najveći dio preventivno osumnjičenih čine muškarci već ranije evidentirani zbog slučajeva obiteljskog nasilja ili seksualnih delkata: muškarac, naime, koji je nasilan prema svojoj supruzi ili djetetu mogao bi biti ubojica u nastajanju, dok bi se muškarac koji je već napastvovao žene lako mogao pretvoriti u silovatelja.

Američki znanstveno-fantastični časopis *Fantastic Universe* objavio je 1956. godine kratku priču tada još nepoznatog pisca distopije Philipa K. Dicka, pod nazivom *Manjinski izvještaj* (*The Minority Report*). Radnja, smještena u sredinu 21. stoljeća, opisuje društvo budućnosti u kojem, zahvaljujući Odjelu predzločin (*Precrime Unit*), nema više ubojstava. Sistem predzločina, izgrađen oko tri

međusobno povezana mutanta sa sposobnošću predviđanja, u Dickovoj je kratkoj priči zamijenio prethodni sistem baziran na istrazi već počinjenog zločina, pronaalaženju počinitelja i njegovu kažnjavanju. Pedeset godina kasnije, Odjel za sprječavanje ubojstava (Homicide Prevention Unit), koju je londonska Metropolitanska policija osnovala nedugo nakon prikazivanja SF-hita Minority Report Stevena Spielberga, uistinu je počela sastavljati listu sto budućih ubojica i silovatelja.

Psihološki profili

Na toj se listi nalaze imena i pomno razrađeni psihološki profili ljudi, koji prema procjenama Laure Richards i njezina tima kriminalističkih psihologa, odgovaraju opisu potencijalnog počinitelja ubojstva ili silovanja. Najveći dio preventivno osumnjičenih osoba čine muškarci već ranije evidentirani zbog slučajeva obiteljskog nasilja ili seksualnih delikata. Ova dva slučaja, prema mišljenju britanskih psihologa, svojevrsni su znakovi upozorenja: muškarac koji je nasilan prema svojoj supruzi ili djetetu mogao bi biti ubojica u nastajanju, dok bi se muškarac koji je već napastovao žene lako mogao pretvoriti u silovatelja.

*Laura Richards
kriminalistički psiholog*

Imajući na umu primjere ubojice lana Huntleyja i silovatelja Richarda Bakera, a u svrhu izrade što preciznijih profila, stručnjaci Odjela za sprječavanje ubojstava skupljaju podatke o potencijalnim ubojicama i silovateljima od njihovih bivših partnera, poslodavaca, liječnika... Analizom prikupljenih informacija iz mase potencijalno osumnjičenih nastoje izdvojiti najvjerojatnije počinitelje budućih zločina.

Tako prikupljena saznanja od dvostrukе su koristi: kao prvo, ona mogu koristiti kao potencijalni tragovi u istrazi već počinjenog zločina, a kao drugo - a to je ono revolucionarno - ona mogu pomoći policiji da intervenira unaprijed, npr. kroz posebno nadziranje osoba ocijenjenih kao najrizičnije.

Društvo pod nadzorom

Odjel za sprječavanje ubojstava još uvijek je u povojima i nije donio konkretnе rezultate, no rasprava oko opravdanosti njegova postojanja već je u tijeku. Predstavnici brojnih grupa za zaštitu ljudskih prava izrazili su svoju duboku zabrinutost ovim konceptom, koji, kako oni kažu, intervenira u živote ljudi, prije nego što oni počine zločin. Neki su kritičari otišli još dalje, konstatirajući kako je Velika Britanija poduzimanjem ovog koraka postala društvo pod nadzorom.

Iako je Velika Britanija još uvijek daleko od stanja opisanog u djelima distopiskske tematike kao što su Huxleyjev Vrli novi svijet (Brave New World), Orwellova Tisuću devetsto osamdeset četvrta (Nineteen Eighty-Four) ili Jamesova Djeca čovječanstva (The Children of Men) - kojima je svima London služio kao mjesto radnje - razlozi za zabrinutost postoje. Proizlaze prvenstveno iz činjenice da nove tehnologije omogućuju sve veću kontrolu i uplitanje države u privatnu sferu.

Ostaje nado da će britansko, a i druga europska društva, i u budućnosti uspjeti održati toliko važan balans između potrebe države za sigurnosti i potrebe građana za privatnosti. Jer, demokratsko društvo može opstati jedino ako su obje potrebe ispunjene.

Obiteljsko nasilje često se seli na ulicu

dr. Tajana Ljubin, forenzički i kriminalistički psiholog

S procjenama o nasilju u obitelji i seksualnim deliktima kao jasnim znakovima upozorenja slaže se i dr. Ljubin, upozoravajući da je prošlo ponašanje najbolji indikator budućega ponašanja

Dr. Tajana Ljubin, forenzički i kriminalistički psiholog na Visokoj policijskoj školi Policijske akademije u Zagrebu, u razgovoru za Slobodnu Dalmaciju iznijela je svoja mišljenja o britanskom pokusu i o mogućnosti njegove provedbe u Hrvatskoj.

Dr. Tajana Ljubin

Sastavljanje liste sto budućih ubojica i silovatelja smatram vrlo zanimljivom, ali i vrlo složenom idejom, jer su uzroci počinjenja kaznenoga djela višestruki, od situacijskih do onih vezanih prvenstveno uz ličnost osobe, te je teško odrediti model koji bi bio posve precizan. Sve policije svijeta, pa tako i britanska, nastoje sprječiti kaznena djela prije no što se ona dogode, stoga im je uvijek u interesu znati koji su to faktori koji čine neku osobu rizičnom. Iz ovoga je primjera očito - nastavlja Ljubin - da se policija pored svoje tradicionalne represivne, sve više okreće svojoj preventivnoj ulozi.

Preventiva u Hrvatskoj

Policije različitih zemalja usko surađuju, pa je tako lako zamislivo da se novi britanski model, u slučaju da se pokaže, kao koristan, primjeni i u drugim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj. U Hrvatskoj već sada postojeće jedinice nastoje u svoje aktivnosti uklopiti i preventivne aktivnosti, naročito na polju maloljetničke delinkvencije i obiteljskog nasilja.

Dr. Ljubin se slaže s procjenama svoje britanske kolegice o nasilju u obitelji i seksualnim deliktima kao jasnim znakovima upozorenja.

Možemo reći da je jedan dio onih koji su skloni nasilju u obitelji, posebno oni koji nasilje vide kao način za dominiranje i ostvarivanje ciljeva, zapravo općenito sklon nasilju i vjerojatno će nasilje između četiri zida kad-tad preseliti i na ulicu, ili

gaje već i iskazivao i prema drugim osobama. Naime, prošlo ponašanje služi kao najbolji indikator budućega ponašanja.

Jedan od mogućih načina prevencije nasilnih kaznenih djela dr. Ljubin vidi u općem senzibiliziranju društva za taj problem, i to preventivnim aktivnostima relevantnih institucija, odgojem u školama, porukama koje se šalju u medijima i, konačno, zakonskom regulativom kao pravnim okvirom.

Zakon i represija

Nekada se uopće nije govorilo o obiteljskom nasilju, to je bila tabu tema. Danas je situacija ipak puno bolja u smislu zaštite žrtava i prepoznavanja obiteljskog nasilja kao čina koji može prethoditi i ubojstvu. Bitan faktor je pojačana edukacija osoba rizičnih da postanu žrtve te općenita podrška društva žrtvama, što onda čini vjerojatnjom i mogućnost da žena napusti nasilnika te da on bude prijavljen policiji, očekujući, naravno, da to ne uradi samo žrtva, nego i okolina susjedi, lječnici i drugi.

Dr. Ljubin smatra da trenutačno postoji malo toga što bi se moglo učiniti prema osobi identificiranoj kao mogući počinatelj budućega kaznenog djela. Kao prvo, suvremena istraživanja pokazuju da se osobe sa psihopatskim poremećajem vrlo teško i samo izuzetno mijenjaju. Kao drugo, ni protiv koga, pa tako ni protiv njih zakon ne dopušta represivno djelovanje za djelo koje još nisu počinili. Jedno od daljnjih mogućih rješenja dr. Ljubin vidi u strožem sankcioniranju blažih delikata.

VIII. UMIJEĆE (CILJANO) UBIJANJA

Izvor: Slobodna Dalmacija, 18. lipnja 2006. godine, autor: Joško Čelan

Prema izraelskoj organizaciji B'Tselem od početka druge intifade izraelske snage sigurnosti uspješno su naciljale 203 palestinska "terorista", usput ubivši 114 civila (često i djece), koji se u vladajućem žargonu nazivaju "uspurnom štetom"; Amerikancima još od predsjedničke naredbe Gerald Forda iz 1976. godine zakon brani ovakva izvansudska ubojstva, ali su se našle i neke rupe u zakonu, pa i oni pokušavaju slijediti očito "uspješnu" izraelsku praksu.

Američko ubojstvo iračkoga vođe AlQa'ide Abu Musaba al-Zarqawija, koje je, kažu, među ostalim i "snizilo cijenu naftne", dogodilo se 7. lipnja blizu iračkoga grada Bakube i obavljeno je "snizilo cijenu naftne", dogodilo se 7. lipnja blizu iračkoga grada Bakube i obavljeno je zračnim putem: dvjema bombama od po 250 kilograma. Bilo je to jedno od spektakularnijih "ciljanih ubojstava" u tzv. ratu protiv terorizma (vrlo brzo uslijedila su i nova u pojasu Gaze, s 11

mrtvih i 30 ranjenih Palestinaca). Gledatelji širom svijeta dobili su, tijekom svojih dnevnih sljedovanja masakra zvanih TV dnevnicima, odlomke Zarqawijeve priče, dok su cijelinu zbivanja, njihovu boju, okus i miris, te kontekst najbolje mogli vidjeti, shvatiti i osjetiti u nedavnim uspješnim američkim političkim filmovima "München", "Syriana" i drugim.

Angloamerički saveznici Bush i Blair bili su zadovoljni obavljenim poslom, dok su njihovi eksperti bili podijeljeni između mišljenja da je ubojstvo bilo korisno, da treba biti oprezan u procjeni, te da je korist nikakva. O zakonitosti i moralnosti u tim krugovima govorilo se znatno manje.

"Usputna šteta"

Praksa državnih ciljanih ubojstava, koja se još nazivaju i "izvansudskim", traje od pamтивјека, a na Bliskom i Srednjem istoku bila je privremeno prekinuta primirjem u veljači. Prema izraelskoj organizaciji B'Tselem od početka druge intifade izraelske snage sigurnosti uspješno su nacijale 203 palestinska "terorista", usput ubivši 114 civila (često i djece), koji se u vladajućem žargonu nazivaju "uspurnom štetom" ("collateral damage"). Popis palestinskih i drugih arapskih vođa koji su tako uklonjeni vrlo je dojmljiv — među njima osobito ostaje u sjećanju prizor starog i zakukulenog vođe Hamasa šeika Yassin u invalidskim kolicima, ubijenog iz helikoptera 22. ožujka 2004. godine.

Ali, ovim američko-izraelskim državnim i ciljanim ubojstvima prethodila su (ili slijedila) paradržavna i djelomice Besciljna s palestinske strane: u istih pet godina ubijena su 1074 Izraelca, a ranjeno ih je 7520 (izraelski vojni izvori usporedili su to sa situacijom u kojoj bi razmjerne bilo ubijeno 50.000, a ranjeno 300.000 Amerikanaca).

Prema svemu sudeći, Izraelci su zaključili da im se ta politika ciljanog ubijanja neprijatelja isplati: njihov Nacionalni memorijalni institut za sprječavanje terorizma izvijestio je da je 2005. godine Hamas uspio ubiti "samo" 21 židovskog civila, u odnosu na 75 godine 2001., čak 185 civila 2002., 45 2003. te 67 2004. godine. Isto važi i za izraelske vojниke. I ne samo to: kako je intifada jačala, povećavao se broj Hamasovih napada, ali je padala njihova smrtonosnost: s 5,4 mrtva po jednom napadu u 2002. godini na "samo" 0,11 u 2005. godini. Ovo je Izraelcima bila pouka: nastaviti s ciljanim ubojstvima! Uostalom, izraelski državni dužnosnik Haluz lani je 8. studenog jasno i glasno rekao kako su ona njihovo "najdjelotvornije sredstvo za borbu protiv palestinskih militantata".

Europsko mrmljanje

S Amerikancima stvari su išle bitno drukčije. Njima, naime, još od predsjedničke naredbe Geraldta Forda iz 1976. godine zakon brani ovakva izvansudska ubojstva, ali su se kasnije našle i neke rupe u zakonu, pa sada i oni pokušavaju slijediti očito "uspješnu" izraelsku praksu. Kako se stvar mijenjala ovisno o okolnosti, najbolje svjedoči izjava predstavnika američkog State Departmenta Richarda Bouchera iz studenog 2002. godine, po kojoj se "SAD i dalje protivi ciljanim ubojstvima", da bi godiz studenog 2002. godine, po kojoj se "SAD i dalje protivi ciljanim ubojstvima", da bi godinu dana (10. prosinca) kasnije

Donald Rumsfeld javno osudio i samu uporabu pojma "ciljano ubojstvo", jer da on upućuje na "apetit da se to radi, a što uopće nije slučaj". SAD, dakle, ciljano ubija, ali, vidimo nimalo ne uživa u tome!

Europska unija, kao američki saveznik (vazalskog tipa), nije zadovoljna ovom praksom svojih moćnih prijatelja. Tu i tamo (kao na lanjskom madridskom Summitu o demokraciji i terorizmu, 8.-11. ožujka 2005. godine) podsjeti na plemenita načela: terorizam treba "izolirati", tretirati ga kao "kriminalni čin" u okviru "postojećeg sustava provedbe zakona i poštovanja ljudskih prava i vladavine prava", što ima važiti i za "državne vlasti i međunarodna tijela". Dakle: ciljana ubojstva su izvan zakona Tu i tamo, kao u slučaju ubojstava šeika Yassina i njegova nasljednika Rantissija, Europljani se usuđuju i promrmljati da su ciljana ubojstva "hemoralna i nezakonita".

Što na to kažu angloamerički i izraelski saveznici? Otprilike ono što predlaže Daniel Byman, direktor Centra za studije mira i sigurnosti na najelitnijem vanjskopolitičkom sveučilištu u Georgetownu, u članku "Jesu li ciljana ubojstva dje jem vanjskopolitičkom sveučilištu u Georgetownu, u članku "Jesu li ciljana ubojstva djelotvorna?". Tekst je objavljen u najutjecajnijem svjetskom glasilu ove vrste Foreign Affairs (Vanjski poslovi) iz Washingtona, u dvobroju III./IV. od ove godine. U njemu doslovce stoji ovo (str. 108.): "Izrael ne mora voditi računa o tome što druge države misle, ali SAD, barem u ovoj stvari, mora."

Izrael može, SAD ne

Drugim riječima: Izrael može ciljano ubijati po svojoj volji, ali ne i SAD! Istina, i SAD može zaobići Fordovu naredbu, ali, kaže Byman, to treba raditi "transparentno", uz neku vrstu javne rasprave, kao što se to radi u Izraelu. Onda će biti sve u redu. Sve u svemu, uzalud Noam Chomsky uzvikuje "SAD je glavna teroristička država". Državna ciljana ubojstva će se nastaviti, jer su "korisna" i jer za najveće i za najmoćnije nikakav Haaški sud nije nadležan. Tako je to od postanka svijeta

Ubojstva-korist i i štete

Mračne televizijske vijesti o državnim "ciljanim" ili "izvansudskim" ubojstvima među tzv. običnim ljudima širom svijeta najčešće izazivaju zgražanje, mučninu, osudu ili pak rezignaciju. Među pripadnicima vladajuće svjetske elite, okićene i najvišim znanstvenim naslovima, toj se temi pristupa s malo ili bez ikakvih osjećaja, a čudoređe je tek jedna od "varijabla". Presudan je hladan izračun troška/štete, s jedne, i koristi, s druge svjetske elite, okićene i najvišim znanstvenim naslovima, toj se temi pristupa s malo ili bez ikakvih osjećaja, a čudoređe je tek jedna od "varijabla". Presudan je hladan izračun troška/štete, s jedne, i koristi, s druge strane. Evo, dakle, kako američka politička i politološka elita izračunava korist i štetu od svoje politike "ciljanih ubojstava", prema spomenutom Danielu Bymanu sa Sveučilišta u Georgetovnu.

Troškovi/šteta od ciljanih ubojstava:

1. *Mrtva usta više ne govore.*
2. *Kad im ubijete vođe, teroristi će uzvratiti.*
3. *Kod ciljanih ubojstava treba puno ulagati u špijune i snage brzog uzvrata.*
4. *U nekim sredinama ubijeni će postati mučenici.*
5. *Ciljana ubojstva komplikiraju mirovne pregovore.*
6. *Ona su na klimavim pravnim temeljima.*
7. *Usputna šteta je ozbiljan problem.*

Korist od ciljanih ubojstava:

1. *Nakon ciljanih ubojstava broj Izraelaca koje teroristi ubiju opada.*
2. *Ogorčenost Palestinaca, pa i samih terorista, kratka je vijeka.*
3. *Ubojstvima se smiruju zahtjevi za osvetom kod kuće.prema postotnom iznosu (minimalno 5%) ili prema broju rata (do 36 rata) stopa od 5% ifc 31-7*
4. *Nakon ubojstva pada i stopa smrtnosti od terorističkih napada (jer, "suprotno raširenom mitu, broj sposobnih terorista je ograničen").*
5. *Teroristi žive pod "stresom" od ciljanog napada.*
6. *Činjenica da palestinske skupine traže prekid napada dokaz je da njima ne stječu popularnost u (palestinskom) narodu.*

IX. I TERORISTI SU LJUDI

Izvor: Slobodna Dalmacija, 2. srpnja 2006. godine, autor: Ines Sabalić

SJENE GUANTANAMA: U SAD-u su pristali na restrikciju ljudskih prava osumnjičenih za terorizam, dok su gledišta EU-a znatno mekša.

Većina Amerikanaca dopušta svojoj vlasti da ljudska prava podredi zahtjevima sigurnosti i taj je prešutni dogovor, premda privremen, sada na snazi, dok se u Europi temeljna prava nipošto ne mogu žrtvovati, što se potvrdilo i u raspravi o tajnim "antiterorističkim preletima" što ih je organizirala nad nekim europskim zemljama i uz njihovu pomoć.

Letovi preko europskog prostora Kojim su se prevozili osumnjičeni za terorizam, te privremeno slijetanje, što je CIA organizirala u suradnji s 14 europskih država, trebali su ostati tajnom — rašireno je mišljenje u diplomatskim krugovima.

Između država postoji i komunikacija koja je dio tajne diplomacije, za koju znamo da postoji oduvijek i znamo da ima svoje mjesto u međunarodnim odnosima. Spomenuti letovi bili su klasičan primjer poslova koji se rješavaju tiho i diskretno.

Koga je bilo briga jesu li na transatlantskim letovima teroristi i potencijalni masovni ubojice dobili šampanjac dobrodošlice i jesu li sjedala bila dovoljno velika da protegну noge.

Glave su se okrenule, avioni su prevozili klijentelu koju nitko ne voli, koju nitko neće potraživati i kojoj nitko ništa ne duguje. Amerika se bavila poslom koji ne može poduzeti nijedna europska vlada — slamanjem mreže Al-Qa'ide. Koliko god se poštovala ljudska prava, koliko god zemlje bile posvećene tom cilju, ipak...

Crta Guantanama

S jedne strane, nikome se nije svrđao Guantanamo, i svi su odahnuli otkako je, prošloga tjedna, američki Vrhovni sud presudio da je takav način tretmana osumnjičenika nezakonit.

Guantanamo je za mnoge bio crta preko koje je malo tko bio voljan prijeći, jer je u suprotnosti s najdubljim uvjerenjima o poštovanju ljudskih prava. Pitanje Guantanamo Euroljani su postavljali u bilateralnim razgovorima s Amerikom. Ali, preleti su bili nešto drugo, usluga koju nije imalo smisla odbiti. Upravo zato su sve vlade koje su doatile ponudu surađivale s Amerikom; prijatelji i oni koji su ovisni o Americi ne mogu odbiti.

Oni koji nisu toliki prijatelji svejedno traže priliku da malo poprave međusobne odnose, a svi u nadi da će jednoga dana, zatreba li, Amerikanci informacije o terorizmu podijeliti s njima.

Ali, otkad su, prošlog studenog, utjecajna organizacija za ljudska prava Human Rights Watch (HRW) i svjetski utjecajan dnevnik Washington Post objavili marštu letova, prirodu i ime organizatora, ovi su preleti dobili drugu dimenziju.

Najednom je razlika u metodi borbe protiv terorizma, kao i razlika između Amerike i Europe, postala primarna. Kristaliziralo se da javnost u Europi ne želi imati nikakvog posla s bilo čim što podsjeća na Guantanamo, koliko god informacije koje se tamo dobiju bile korisne.

Prije sedam mjeseci, u Bruxellesu, sjedištu Unije, omalovažavali su tvrdnje o preletima. Ali u Vijeću Europe, koje je, podsjetimo, od EU-a posve odvojeno, nisu.

U toj organizaciji, smještenoj u Strasbourg, koja okuplja veći broj zemalja od EU-a i koja je svojevrsni "pas čuvan" za ljudska prava, odmah je osnovan odbor čiji je zadatak bio provjera ovih navoda. Martyjev odbor izašao je 7. lipnja s vrlo kritičnim izvještajem koji uglavnom potvrđuje tvrdnje HRW-a i Washington Posta.

Prozvane europske zemlje oštro odbacuju nalaze Vijeća Europe, a i stranka EPP (demokršćani i narodnjaci) u Europskom parlamentu izrazila je skepsu u povodu Martijeva izvještaja, tvrdeći da nigdje nisu pruženi dokazi, nego da je sve ostalo na rekla-kazala.

Ispitati prelete

Martijev odbor sastavio je izvještaj na osnovi zapisnika kontrola leta, satelitskih fotografija te svjedočenja nekih zatvorenika. Istina je da u izvještaju nema čvrstih dokaza. To je i normalno, jer je istraga, primjerice, zatvora na crno potpuno izvan ingerencija Vijeća Europe.

No, prošloga je tjedna Europska komisija dala na znanje da očekuje od vlada zemalja članica da ispituju prelete preko svojih teritorija te, također, da vlastite obaveštajne službe stave pod jaču parlamentarnu kontrolu. Povjerenik Franco Frattini također je rekao da podržava izvještaj Vijeća Europe.

Dakako, Komisija ne može zavirivati u područje suverenosti članica Unije koje se tiče sigurnosti, jer sigurnost ne spada pod Bruxelles. Komisija ne može ništa provjeriti čak ni na Kosovu, gdje Europa plaća, ali glavnu riječ o sigurnosti ipak vode Amerikanci.

Zatvore na crno, to je svima jasno, najlakše je organizirati tamo gdje su vlade najviše dužne Amerikancima, ili gdje ima najmanje reda. Na osnovi tog jednostavnog poučka može se zdravorazumski pretpostaviti gdje je bila moguća lokacija tih zatvora. Uz spomenute europske zemlje, HRW je bio naveo i Afganistan i Tajland. Razlog, konačno, zbog kojega su ti osumnjičenici prevoženi u druge dijelove svijeta jest taj da je Bushova administracija htjela izbjegći kršenje američkih zakona.

Naime, ovakav tretman osumnjičenika zabranjen je i u Americi i u Europi. Time što su se maknuli sa svoga teritorija vjerovali su da ne krše svoj nacionalni zakon.

Skandal koji traje

U Europi bi, budući da je pitanje ljudskih prava područje u kojem svaka vlada želi biti čista pred svojim građanima, do nekih akcija moglo doći. Dakako, i tu će vlade biti maksimalno oprezne — s jedne će strane nastojati polaskati modi antiamerikanizma kod svojih građana i umiriti i sebe i njih kad se radi o ljudskim pravima, a s druge će strane nastojati izaći u javnost sa što je moguće manjim dijelom onoga što znaju.

Konačno, sama činjenica da su imena njihovih zemalja objavljena stavlja ih na listu potencijalnih terorističkih meta.

Skandal u vezi s preletima preko Europe koje je organizirala CIA nije se smirio i neće tako skoro, jer riječ je o sukobu dvaju nazora na svijet. U ovom trenutku većina Amerikanaca dopušta svojoj vladu da sigurnost stavi ispred ljudskih prava.

Nema sumnje da je ta prešutna dozvola privremena, ali sada je na snazi. Granice su postavljene zahtjevom za zatvaranjem Guantanama, ali opet... želja za

razbijanjem Al-Qa'ide je jača. U Europi je, čini se, prešutni dogovor građana drukčiji i sastoji se u tome da se osnovna ljudska prava ne mogu žrtvovati. Ovo se kristaliziralo i u raspravi koja se vodila u Europskom parlamentu.

SAD: Europa nije iskusila terorizam

Amerikanci kažu da je Europa previše kritična zato što nije iskusila terorizam. Ali, to nije točno.

Napadi Al-Qa'ide na londonsku podzemnu željeznicu, na madridski kolodvor, te ranije preko IRA-e, ETA-e, Crvenih brigada, Bader-Meinhoff grupe... sasvim su dovoljni da Europa bude upoznata s terorizmom. Ipak, sve je ovo još puno složenije nego što se pokazuje.

Tko može zamjeriti Bosni što je dopustila da joj skinu s vrata nekog mudžahedina iz grupe s kojom ne znaju što bi i koja može biti tempirana bomba? Zar su se trebali zahvaliti Americi i štititi njihova ljudska prava? Kako bi to odjeknulo?

U konačnici, to što su izašli Amerikancima u susret neće se negativno odraziti ni na Bosnu, ni na Makedoniju, ni na Rumunjsku, Štoviše, to su im Amerikanci zabilježili u plus. Ali to ujedno pokazuje koliko je i Europa, među svojim članicama i potencijalnim kandidatima, različita. To što se štiti individualnost osumnjičenika za terorizam može biti samorazumljivo u Švedskoj, ali negdje drugdje, gdje je život teži, to je ipak luksuz.

X. MILIJUNI DJECE U AZIJSKIM BORDELIMA

Izvor: Slobodna Dalmacija, 24. lipnja 2006. godine, autor: Jasen Boko

Procjene o dječjoj prostitutuciji definitivno su šokantne. Samo u Aziji više od milijun dječaka i djevojčica seksualno je izrabljivano, a glavne mete seksualnog turizma su upravo Filipini, Indija i Tajland. Dok je gornja granica onoga što se naziva djetetom u nekim zemljama različita, bilo da je riječ o 18 ili 15 godina - granica koju europski pedofili sasvim legalno pokušavaju pomaknuti na 12 - donja granica ne postoji.

Prijatelju, zanima te moja nećakinja? Djevica, prekrasna? Dođeš? Ovakvi pozivi doprije desetak godina mogli su se čuti sasvim glasno na ulici u većem dijelu jugoistočne Azije, na svim mjestima gdje su dolazili turisti. Bombay, Pattava ili Bangkok u Tajlandu, Rangoon, Dhaka, Manila, gdje god biste se pojavili kao stranac, povlačili bi vas za rukav. Destinacije seksualnog turizma eksplicitno su reklamirale svoje adute, s posebnim naglaskom na dječju prostitutuciju.

Danas, deset godina poslije, situacija se promjenila: u Manili će vam rijetko tko eksplicitno ponuditi dijete na ulici za seksualni užitak. Napadi na pedofiliju, čak i poneki zatvor za seksualno izrabljivanje djece strancima umiješanima u to, donekle su smanjili onu skroz javnu ponudu. Međutim, seksualna trgovina maloljetnicima danas je razvijenija nego ikad prije, do mjere da se više i ne govori o trgovini, već o pravoj industriji.

Šokantne procjene

Ovaj mračan segment seksualnog zlostavljanja djece u siromašnim dijelovima svijeta, posebno jugoistočne Azije, iako je česta tema publikacija i javnih govora, i dalje je sasvim neistražen, pa su svi podaci kojima se barata proizvod kalkulacija i sasvim proizvoljnih procjena. No, ma koliko bile neprecizne, procjene o dječjoj prostituciji definitivno su šokantne. Samo u Aziji, govore podaci, više od milijun dječaka i djevojčica seksualno je izrabljivano, a glavne zemlje i mete seksualnog turizma upravo su Filipini, Indija i Tajland.

Bez obzira na antipropagandu ovakvih aktivnosti u svjetskim medijima, nove zakone koji u mnogim razvijenim zemljama omogućuju kažnjavanje pedofila i za aktivnosti počinjene recimo u Tajlandu, i sve češće pisanje o zatvorskim kaznama, seksualna industrija s maloljetnicima sve više jača i u mnogim je zemljama vrlo bitna stavka u nacionalnom dohotku.

Dječja prostitucija dio je problema unutar iskorištavanja djece za rad, doduše, njegov najmučniji dio. Na Filipinima se oko 1,5 milijuna djece bavi ilegalnim aktivnostima kako bi preživjelo. Riječ je o djeci koja žive na ulici i koja preživljavaju od džeparenja, krađe, prosjačenja i, sve češće - prostitucije.

Prizor postarijeg trbušastog Nijemca ili Britanca, koji za ruku ponosno vodi svoj četrnaestogodišnji plijen, viđao sam na Kubi, u Tajlandu, ali i na Filipinima. Bez obzira na sve prijetnje kaznama i na nominalnu angažiranost vlada ovih trećih zemalja u kažnjavanju seksualnog turizma s maloljetnicima, situacija na terenu i dalje je sasvim sigurna za turiste sklone dječacima ili djevojčicama.

Ulične zabave

Pa iako u Manili nećete vidjeti takve slučajeve pokazivanja plijena, dovoljno je otići stotinjak kilometara na sjever u Angeles City, mjesto nekadašnje američke vojne baze koje je danas pedofilski raj s barovima u kojima plešu maloljetne djevojčice i u kojem je večernji izlazak dvojice postarijih europskih turista s nekolicinom lokalnih djevojčica i dječaka standardni mučni prizor s ulice.

No ove ulične zabave, koje nakon nekog vremena oku onih normalnih postaju zaista nepodnošljive, tek su vrh ledenog brijege.

Sa strane osvijetljenih ulica postoje bordeli u kojima "rade" djeca, a stranci, ma koliko često bili sotonizirani u lokalnom tisku, čine zapravo vrlo mali dio klijentele. Jer, u Aziji je ono što se u razvijenim zemljama zove seksualno zlostavljanje djece često sasvim normalna aktivnost. Nepal, Bangladeš, Indija, Tajland, arapske zemlje na zapadu kontinenta, poznaju niz aktivnosti vezanih za

seksualnu trgovinu djecom, a širom regije popularna je legenda kako seks s djevicom liječi sve bolesti, pa i AIDS.

Glavni uzrok dječjoj prostituciji, osim perverzne želje konzumenata ovakvih aktivnosti, svakako je i bijeda koja vlada u mnogim zemljama juga Azije, pa se dobar dio maloljetnog kadra u bordelima od Bombaya do Manile regrutira po lokalnim selima ili gradovima, među sirotinjom koja vlastitu djecu prodaje ili često daje raznima dilerima djecom, a u nadi da će tamo gdje idu lakše preživjeti. U razvijenijim dijelovima Azije, kao uostalom i u Europi, prostitucija, čak i ona maloljetna, često je dobrovoljna stvar tinejdžerki koje idu u školu i dopunjavaju budžet povremenim izlaskom na cestu. Generalno gledano, međutim, golema većina djece i mlađih u ovim aktivnostima izložena je najgrubljem zlostavljanju, a poznati su slučajevi u kojima su djeca pronađena vezana lancima za krevet u jeftinim bordelima za lokalne muškarce.

Pa dok je gornja granica onoga što se naziva djetetom u nekim zemljama različita, bilo da je riječ o 18 ili 15 godina granica koju europski pedofili sasvim legalno pokušavaju pomaknuti na 12 – donja granica ne postoji. Zabilježeni su slučajevi četverogodišnjaka prodanih u seksualno roblje američkim vojnicima stacioniranim na Filipinima ili oni u kojima su strani turisti pedofili tuženi za zlostavljanje djece mlađe od pet godina. Većina tih slučajeva, čak i kad se s imenima išlo u javnost, zataškana je ili su zapadnjaci s desetak tisuća dolara platili svoju slobodu.

No, cijeli je "biznis" i dalje obavljen velom šutnje i ne može se reći da je među seksualnim turistima zavladao strah, niti da je trend u opadanju. Nije samo jugoistok Azije izložen seksualnom turizmu i korištenju maloljetnika u te svrhe, destinacije su posvuda, ali sve češće i u Europi, Rusija trenutačno spada među najpopularnije, a četvrtinu moskovskih prostitutki danas čine maloljetnice. Uostalom, nije to trend prisutan samo u nerazvijenom svijetu, Sjedinjene Američke Države spadaju u zemlje s najvećim brojem maloljetnih prostitutki, računa se da ih je više od milijuna!

Mračna tajna

Procjene (i opet samo procjene jer unatoč brojnim udrugama i organizacijama koje se danas bave ovim problemom, sve se i dalje svodi na reklamazala) govore o desetak milijuna djece koja su u svijetu izložena nekoj vrsti seksualnog izrabljivanja!

Dječja prostitucija danas je mračna i dalje dobro skrivena tajna suvremenog svijeta u rapidnoj ekspanziji, i dalje, međutim, postoje mjesta gdje se ona ne krije, nego se maloljetni "plijen", plaćen nekoliko desetaka dolara, ponosno pokazuje na ulici. Previše je u cijelom poslu korupcije i onih koji od toga profitiraju da bi se cijela priča olako zaustavila. I tako će biti dok svijet za pedofile turiste ne pronađe neka efikasnija rješenja, ali i tada će netaknutima ostati glavne mušterije bordela s djecom lokalni muškarci u potrazi za drugaćijim seksom.

AKTIVNOSTI KLUBA SUDACA

AKTIVNOSTI KLUBA SUDACA

24.02. 2006. POSJETA KAZNIONICI U LEPOGLAVI

08.03.2006. PREDAVANJE DR. SC. SLAVKA KULIĆA

U Klubu sudaca Vukovar predavanje je održao prof. dr. sc. Slavko Kulić iz Zagreba, i to na temu "Smisao i značenje promjena društveno – političkog uređenja Republike Hrvatske od 1991. do 2006. s posebnim osvrtom na funkcioniranje pravnog sustava".

20.03.2006. PREDAVANJE MILANA VUKOVIĆA, SUCA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U Klubu sudaca Vukovar s početkom u 13:00 sati predavanje je održao Milan Vuković sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske, na temu "Reforma sudstva – drugo viđenje".

22.03.2006. PROGLAŠENJE POČASNIM ČLANOM NJEGOVE EKSELĒNCIJE GOSPODINA SIR JOHNA RAMSDENA, VELEPOSLANIKA VELIKE BRITANIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

05.05.2006. PREDAVANJE NOVINARA GORANA MILIĆA

Predavanje na temu:

- 1. pravosuđe iz medijske perspektive,*
- 2. pravosuđe kao dio etičke tradicije*

15.05.2006. POSJETA PRAVOSUDNIH DUŽNOSNIKA I NOVINARA IZ SR SRBIJE

**19. i 20.
06.2006.**

**PREDAVANJE – RADIONICA „ZAKON O OBVEZNIM
ODNOSIMA“ U ORGANIZACIJI PRAVOSUDNE
AKADEMIJE**

19.07.2006.

**POSJETA NJEGOVE EKSELENCIJE GOSPODIN
ROBERTA ANTHONYA BRADKE, VELEPOSLANIKA
SJEDNINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA**

U Vukovaru je upriličen susret – razgovor veleposlanika Sjedinjenih američkih Država u Republici Hrvatskoj NJ.E. gospodina Roberta Anthonya Bradtkea i Ante Zeljka, predsjednika Županijskog suda u Vukovaru i predsjednika Kluba sudaca Vukovar

Tom prigodom NJ.E. gospodin Robert Anthony Bradtke proglašen je počasnim članom KLUBA SUDACA VUKOVAR

15.09.2006. PREDAVANJE MLADENA ŠUTEJA

Predavanje Mladena Šuteja na temu "Grenland i Arktik" sa plovidbe jedrilice Hrvatske Čigre

07.10.2006. POSJETA SUDACA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

30.10.2006. PREDAVANJE DR. SC. IVE JOSIPOVIĆA

U organizaciji Kluba sudaca Vukovar, a pod pokroviteljstvom tvrtke "Narodne novine" d.d. iz Zagreba, u prostorijama Kluba sudaca Vukovar, dr.sc. Ivo Josipović, s Pravnog fakulteta u Zagrebu, održao je predavanje na temu: "Progon ratnih zločina".

Tom prigodom dr.sc. Ivo Josipović proglašen je počasnim članom Kluba sudaca Vukovar

31.10.2006. POSJETA KAZNIONICI U POŽEGI

U organizaciji Kluba sudaca Vukovar, članovi i prijatelji Kluba posjetili su Kazneni zavod u Požegi.

06.12.2006. *PREDAVANJE PREDSJEDNIKA ŽUPANIJSKOG SUDA U PEĆUHU, REPUBLIKA MAĐARSKA*

Dr. Béla Wirth je održao predavanje na temu: "Doživotna kazna zatvora – za i protiv, iskustva Mađarske".

Tom prigodom dr. Béla Wirth proglašen je počasnim članom Kluba sudaca Vukovar.

12.12.2006. *VIDEKONFERENCIJA VUKOVAR – WASHINGTON*

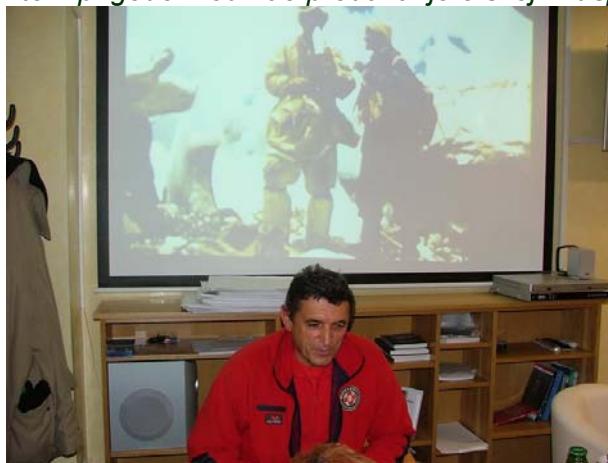
Održana je videokonferencija s predstavnicima pravosuđa SAD u Washingtonu i američkim veleposlanstvom u Zagrebu, na temu: Zaštita svjedoka.

Predavač je bio gospodin Joseph Paonessa US MARSHAL, koji vodi nadzor operacija zaštite svjedoka na razini cijele zemlje.

13.12.2006. PREDAVANJE STIPE BOŽIĆA

Klub sudaca Vukovar posjeto je alpinist Stipe Božić iz Splita i tom prigodom održao predavanje o svojim uspjesima.

28.12.2006. BLAGDANSKI PRIJAM ZA NOVINARE

Dana 28. prosinca 2006. s početkom u 10,30 sati u prostorijama Kluba sudaca Vukovar priređen je blagdanski prijem za sve predstavnike sredstava javnog priopćavanja koji izvještavaju s područja nadležnosti Županijskog suda u Vukovaru.

